

Estlands-nytt

Utgitt av Norsk-estisk forening

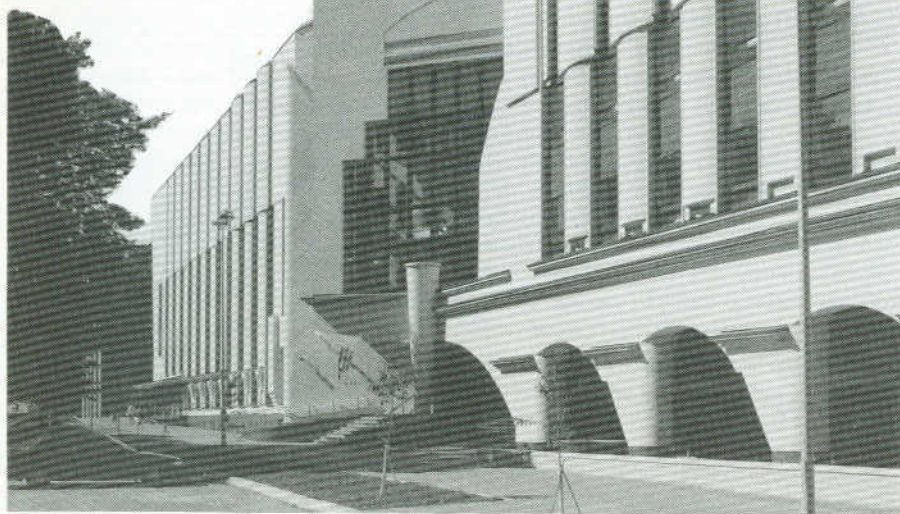
Musikkakademiet 80 år

Av Turid Farbregd

Det estiske musikkakademiet vart grunnlagt i 1919 etter at landet hadde vunne sjølvstende og det heitte først Tallinna kõrgem muusikakool (Musikkhøgskulen i Tallinn). Fram til denne etableringa av ein eigen læreanstalt for høgare musikkutdanning hadde dei fleste estarane vore utdanna ved konservatoriet i St. Petersburg, somme også i Berlin, Dresden, Paris, Moskva og andre stader.

Gradvis gjekk høgskulen over til å bli kalla Tallinna Konservatoorium (Konservatoriet i Tallinn), eit namn som var nytta fram

(Fortsetter på side 4)

Estlands-nytt

Allment tidsskrift for Estlands-interesserte

Utgiver: Norsk-estisk forening

Redaksjon:

Turid Farbregd

Granvågen 14 A 36

FIN - 00270 Helsingfors

Tlf.: +358-94771488

e-post: turid.farbregd@kolumbus.fi

Ivar Otto Iversen

Dagbov. 24

1406 Hebekk

Tlf.: 64 87 17 58

Redigering/layout av dette nr.:

Else-Jannike Johansen

Vækerø terr. 10 B

0282 Oslo

Tlf.: 22 50 63 86

Redaksjonen avsluttet 14.10.99.

Stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende senest 10. januar år 2000.

Annonsepriser:

1/1 side kr. 1.200,-

1/2 side kr. 600,-

1/4 side kr. 400,-

Ill. på forsiden:

Forsiden på festskrift til

musikkakademiets 80-års feiring.

Monika Topman (red.): *Mõnda*

möödunust.

Av innholdet

Estland og Nato	6
R. Kvideland: St. Johanneskyrkja	9
Norsk-estisk kulturfond	9
K.H. Partapuoli: Forretningsmentalitet	14
K. Skeie: Reisebrev fra Rogalands-bønder	19
R. Kvideland: Fakta om Kihnu	24
A. Degrum: Mitt første møte med Kihnu	26
K. Kleppe: Norskundervisning ved universitet i Tartu	27
Kultur	30
R. Kvideland: Europeisk folkekunstpris til Estland	34
«Årets estlandsvenn»	37
Enel Melberg: Koit og Hämarik	38
J.Langmyr: Lokalvalg i Estland 17. oktober	40
J.Langmyr: Forræderne blandt oss.	42
Kryssordløsning	45
Ny kryssord	46

Frå redaksjonen

Vi takker de entusiastiske skrIVERne for innsendte bidrag og leserne for positive tilbakemeldinger. Hyggelig at tidsskriftet blir satt pris på. Og om vi skal si det selv: Vi har allsidig stoff selv om mange ting blir unevnt.

En ajourføring rekker vi – selv om vi skulle ønske at vi kunne slippe. Den lille øya Kihnu, som har fått en del spalteplass i dette nummeret, ble 29. september hardt rammet da kulturhuset brant ned til grunnen. Nesten ingenting ble berget. Bygningen inneholdt blant annet bibliotek og verdifulle folkeminnesamlinger, den var det vitale sentret for øyas voksende kulturliv, en sentral faktor i reiselivssammenheng, og mye, mye mer.

Fra lederen i Norsk-estisk forening

Kjære venn av Estland!

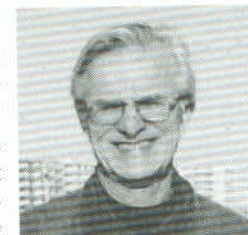
I Norge har vi nylig gjennomført valg til de lokale og regionale folkevalgte organer; kommunestyre og fylkesting. Norge har en lang demokratisk tradisjon, våre kommunelover er fra 1837 (formannskapslovene). Nordmenn er kjent for å ha en ganske aktiv debatt om lokale og nasjonale samfunnsspørsmål, jfr. det engasjement som ble vist i EU-debatten, i spørsmål om lokalisering av opera, flyplass, hvor vegene skal gå, osv. Det er viktig at folk engasjerer seg og at meningene brytes. Men hva opplever vi nå? Jo, valgdeltakelsen var gjennomsnittlig under 60 %. Etter utsagnene å dømme bivånet mange valgdiskusjonene på TV og i avisene med et gjesp. Interessen for det som foregår i den politiske prosessen, er dalende og folk holder seg hjemme på valgdagen. Mange mener dette er en stor fare for demokratiet.

Hva har dette med Estland å gjøre? I Estland er det lokalvalg (kommunevalg) 17. oktober i år. Estland har ikke hatt mange frie år til å bygge opp demokratiet. I den første tida etter den gjenvunne frihet har politikere og politisk aktivitet ikke vært særlig høyt verdsatt blant folk flest. Erfaringene fra den lange okkupasjonstida skremmer. Demokrati er imidlertid den beste styringsform vi kjenner til. Det er derfor viktig at demokratiutviklingen fortsetter i positiv retning i de baltiske stater. Det er mange krefter som arbeider for en ustabil politisk utvikling. De baltiske land kjemper mot tendenser til mafiamakt, korrupsjon, økt kriminalitet, fattigdom og vanskelige forhold for arbeidsløse, barn og eldre. Disse forhold må ikke få overtaket. Å få på plass et levende demokrati med politiske partier som folk har tillit til og som er reelle representanter for folket, er kanskje det beste middel til å hindre utvikling av uheldige krefter i samfunnet.

Hva kan vi gjøre med dette? For det første kan norske myndigheter og politiske partier gi opplæring, veiledning og støtte til utviklingen av demokratiet og politiske partier i Estland. Dette gjøres også. Jeg kan nevne at Buskerud fylkeskommune, hvor jeg er ansatt, i november 1999 skal gjennomføre et 4-dagers seminar om demokratibygging sammen med våre kollegaer i Pärnu fylke i Estland. For det andre kan vi enkeltvis eller som medlemmer av ulike organisasjoner ta kontakt med folk og organisasjoner i Estland og derved gi dem impulser, ideer og erfaringer fra vårt samfunnsliv, uten at vi derved behøver å gi inntrykk av at alt er såre vel hos oss. Men kontakt og erfaringer over landegrensene er alltid forebyggende mot utviklingen av uheldige nasjonale særtrekk.

Så derfor kjære lesere – delta i vår forening, knytt kontakter til menneskene i Estland og bidra til å føre demokratiet i Estland videre.

Bjarne Stabæk

(Fortsatt fra side 1)

til 1940. I sovjetperioden hadde lærestaden skiftende namn, men frå 1993 har Eesti Muusikaakadeemia (Estlands musikkakademi) vore det offisielle namnet.

Nesten alle profesjonelle musikarar i Estland har studert ved dette akademiet. Det første kullet gjekk ut i 1925, og når ein reknar fram til og med kullet frå 1999, har akademiet utdanna meir enn 3000 musikarar. Internasjonalt mest kjende er komponistane **Arvi Pärt** og **Erkki-Sven Tüür**, pianisten **Kalle Randalu**, dirigentane **Eri Klas** og **Tõnu Kaljuste**.

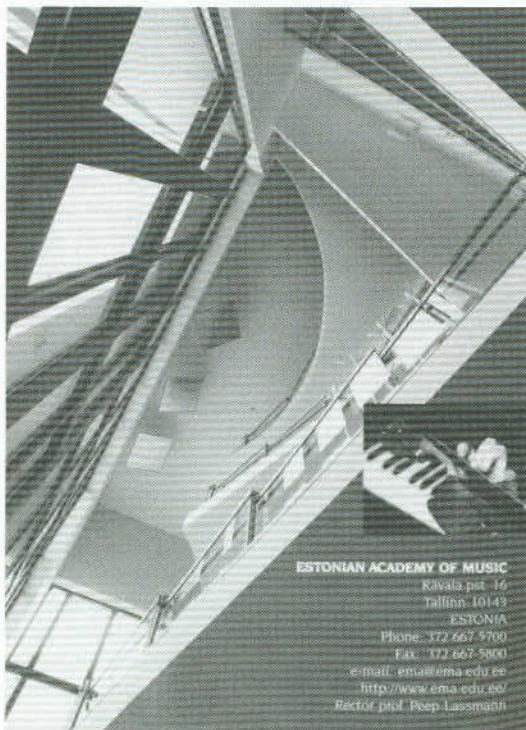
Det noverande akademiet har 12 avdelingar med 30 spesialfelt som omfattar alle tradisjonelle fag og dessutan drama. Hausten 1999 studerer 502 studentar ved akademiet, av desse 8 utlendingar. Desse blir underviste av 158 professorar og andre lærarar. I tillegg tel personalet mellom anna 34 akkompagnatørar.

Like før haustsemesteret begynte, vart den nye akademibygningen innvigd på Ravalapst. 16, med andre ord svært sentralt plassert berre fem minutt å gå frå dei store turisthotella Viru, Olümpia og Palace. Sjølv om du ikkje har tenkt å studera der, er i alle fall bygningen eit syn verd. Den toler samanlikning med alt som elles finst av musikkutdanningsinstitusjonar kringom i verda.

Musikkstudentar treng også konserttrening. Musikkakademiet har tidlegare leigd lokale mange

stader rundt om i byen. No er det meininga å vera stort sett sjølvberga. Ein vakker femkanta kammersal har sete til 200. Er ein heldig, får ein høve til å oververa ein konsert og ta bygningen i augnesyn med det same.

Kammersalen vart grundig innvigd med ein musikkfestival dagane 15.-20. september. Festivalprogrammet var ein imponerende kavalkade over estisk musikk i vårt hundreår, alt av estiske komponistar og med estiske utøvarar. (Eller i alle fall var utøvarane elevar ved det estiske musikkakademiet. Då underskrivaren av desse linene hadde gleda av å vera til stades, 16. september, hadde i det minste ein av musikarane eit utlandskklingande namn. Pianisten Dainis

Valpeteris kunne tenkjast å vera latviar. Og Irina Zahkarenkova ser ut som eit russisk namn, men det er naturleg når meir enn fjerdeparten av innbyggjarane i landet er etniske russarar.)

Festivalkonsertane var gratis, og som ekstranummer var det omvising i huset, anten før eller etter konserten. Så la oss ta med litt om dette underverket. Totalt areal er 7475 kvadratmeter. Det er 80 rom for musikkstudering og musisering. I tillegg til kammersalen er det eit høyrerom med 40 plassar, operasal, korsal kombinert med auditorium for 77 studentar, to rom for orgeløving, to harperom, tallause rom for piano, strenge- og blåseinstrument, øveplass for dirigering osv. osv.

Musikkakademiet har no alt i alt 96 piano/flygel. Av desse er 53 nye, og av desse igjen 2 Steinwayflygel, 1 Boston konsertpiano og resten med gullbokstavane Estonia i den svarte lakken. Huset har også eit laboratorium for elektronisk musikk, rom for janitsjarmusikk, opp-taksstudio og andre spesialrom. I nedre etasje er det eit bibliotek med bøker (over 30 000), noter (om lag 175 000), plater ... You name it! Biblioteket er ope for publikum som også kan setja seg ned for å lytta til ønskjeplatene sine, om dei så vil.

Prosjektering, bygging og innreiing tok 14 år. På den tida rakk alt å forandra seg. Det som var påbegynt i Sovjet vart dessutan ferdig i det sjølvstendige Estland som paradoksalt nok kan takka Moskva for dei første løyvingane til musikkbygg. I seinare år kom sponso-rane sterkt inn i билетet. Dirigenten **Neeme Järvi** gav f.eks. ein million. Slike summar dreg.

Festivalen 15.-20.9. var lagd opp som ei manifestering av nasjonal evne og dugleik. For musikkvenner kan vi ta ein liten repetisjon av kjende estiske komponistnamn som var representerte på festivalprogrammet. Om nokre av lesarane er utan særleg kjennskap til estisk musikk, kan vi foreslå at dei f.eks. begynner med dei komponistane som på lista står med halvfeit skrift. Det er namn du kan spørja etter i platebutikken og sjå etter på konsertplakatane. Men la ikkje lista på nokon måte setja grenser, det er trass alt berre eit lite utval. Etter kvart vil kvar og ein finna fram til sine eigne favorittar.

Rudolf Tobias (1873-1918), **Artur Kapp** (1878-1952), **Peeter Süda** (1883-1920), **Heino Eller** (1887-1982), **Cyrillus Kreek** (1889-1962), **Tuudur Vettik** (1898-1982), **Alfred Karindi** (1901-1969), **Eduard Oja** (1905-1950), **Eduard Tubin** (1905-1982), **Gustav Ernesaks** (1908-1993), **Ester Mägi** (1922), **Harri Otsa** (1926), **Veljo Tormis** (1930), **Hillar Kareva** (1931-1992), **Jaan Rääts** (1932), **Arvo Pärt** (1935), **Raimo Kangro** (1949), **Lepo Sumera** (1950), **Rene Espere** (1953), **Peeter Vähi** (1955), **Andres Uibo** (1956), **Erkki-Sven Tüür** (1959), **Anto Pett** (1960), **Urmas Sisask** (1960), **Esko Oja** (1973), **Tauno Aints** (1975), **Kairi Kosk** (1976) **Timo Steiner** (1976), **Ülo Krigul** (1978).

Det er tradisjon for å gi ut festskrift når musikkakademiet feirer runde fødselsdagar. Slik også denne gongen. **Monika Topman** har compilert ei bok på 165 sider med tittelen *Mõnda mõõdumust*. De passer nok best for dei som kan estisk.

Estland og Nato

Av Turid Farbregd

Eitt av dei sterkaste namna i den estiske regjeringa er **Jüri Luik**. Han har ikkje mange år på nakken, men ein imponerende politisk karriere bak seg.

No er han påsett som forsvarsminister med den klåre oppgåva å få Estland inn i Nato.

På Natos toppmøte i Washington i vår fekk dei baltiske landa mykje ros og i tillegg ein plan for kva dei skulle leggja vekt på for å auka sjansane til medlemskap. I samsvar med den går dei tre landa no inn for å tilpassa forsvarsverket til natokrav.

Forsvarsutgiftene tok i fjor ca. 1,37 % av statsbudsjettet. Nato vil gjerne at potensielle nye medlemmer skal setja denne posten til om lag 2 %. Regjeringa til Mart Laar har 2,2 % som målsetjing. Sparebudsjettet som den ferske regjeringa straks måtte utarbeida, før lempeleg med forsvarsutgiftene.

Jüri Luik meiner at utvidinga av Nato vil halda fram ved neste toppmøte i 2002. Alle dei baltiske landa vil sjølvsagt inn, og Luik meiner at eitt medlemsland i Baltikum er betre enn ingen. På andre sida kan han ikkje utan vidare akseptera den amerikanske vurderinga at Litauen førebels skulle vera best kvalifisert. Det vil vera ei politisk avgjerd, og som Luik uttrykkjer det, kan han ikkje sjå noka vinning i å kutta hundehalen ein bit om gongen.

Hittil har det militære samarbeidet med ikkje-natolandet Finland hatt mest å seia. Om lag hundre estiske ungdommar

har gått på finsk befalsskule og finske reserveoffiserar har fungert som rådgivarar i Estland.

Alt no har Estland ymse slag militært samarbeid med Nato. Til hausten kjem det i gang eit baltisk krigsakademi i Tartu; det vil bli leia av ein dansk general og får fleire Nato-offiserar blant lærarane og elevane. Estiske unggutar har ikkje den same haldninga til forsvarer som f.eks. finsk ungdom. Frå forsvarssynspunkt har det likevel skjedd ei gledeleg utvikling i og med at karane ikkje lenger lurar seg unna i like stor grad som før. I høve til dei knappe ressursane er det snarare for mange som no vil avtena verneplikta. Ikkje alle kan estisk, men Estland har likevel ikkje planar om å oppretta russiskspråklege einingar. I staden får ungdommane innpoda så pass mykje estisk at dei kan tileigna seg den militære opplæringa.

Sosiologiske granskningar i den etnisk sett russiskdominerte nord-austlege delen av landet viser at rusarane oppfatar forsvarer av Estland som vesentleg og at dei er villige til å gå inn i hæren.

Militærnektarar finst først og fremst av religiøse årsaker. Ein flokk på om lag 30 Jehovas vitne får alternativ opplæring i disiplinær som førstehjelp, livberging og brannvern. Det viste seg også at Jehova ikkje hadde innvendingar mot minerydding, så denne gruppa er spesialistar på dette internasjonalt sett viktige arbeidet. Granatfunn frå andre verdskrigen er nokså daglegdags i Estland òg, så det er ikkje mangel på

arbeidsoppgåver i heimlandet heller. Så seint som i juni vart ei fjorten år gammal skulejente drepent på klassetur til den vesle øya Aegna utanfor Tallinn. Nokre veker seinar fann ein ugeflokk ein ueksplodert granat frå same perioden i barnehagen sin.

Estland har inflasjon på "skandalar", og der har ganske ofte forsvarsmakta vore innblanda. Ordet skandale verkar derfor svakt når ein skal karakterisera det som hende i mai. Leiaren for antiterroristgruppa SOG (Spesialoperasjonsgruppa) vart skoten i hovudet då han saman med to andre karar skulle rana tre menn som hadde samala ein større pengesum for å kjøpa traktor. Hendinga førde til ny gransking av andre brotsverk og mistanke om at den same herr Indrek Holm kunne stå bak fleire mord og ran. Etter intens debatt danna det seg ei utbreidd oppfatning som gjekk ut på at SOG er eit unødvendig misfoster i det estiske forsvarslandskapet. Gruppa blei oppløyst i juli i år medan granskinga av herr Holm heldt fram.

Denne "skandalen" var i alle fall alvorleg nok til at forsvarssjefen, generaløyntant **Johannes Kert** enno ein gong drog til president Meri med avskilssøknad. Og enno ein gong nekta Meri å gje han avskil. Det trengst trass alt ein viss kontinuitet og stabilitet. Og dess mindre oppstyr kring hendinga, dess mindre skade for Nato-håpet.

Den same Johannes Kert har i seinare tid fått etterutdanning i Finland og fare som ein skyttel mellom Tallinn og Helsingfors. I det heile har det nøytrale Finland vore den viktigaste partnaren i militære saker. Der har etter

kvart ein stor del av dei estiske offiserane fått eit solid militært grunnlag som passar for eit lite land med grense til det store Russland.

Men medan finnane på vanleg vis først diskuterer lenge om dei skal diskutera eit tema – i dette høvet Nato-medlemskap – så er Estland i den grad for at det blir ikkje diskusjonstema av den grunn.

Derfor reiser Johannes Kert til USA og skal vidareutdannast i det mektigaste Nato-landet eit heilt år. Utnemninga av oberst **Urmars Roosimägi** til vikar for Kert i eit år kom uventa. Roosimägi får godt skussmål av alle som uttalar seg. Men det var likevel ei klar forbigåing av den likeeins dyktige og sympatiske generalmajor og sjef for generalstaben, **Ants Laaneots**. Det blir brukt som argument mot Laaneots at han var offiser i sovjetperioden. Då spør ein seg: Kvifor er det argumentet kraftlaust mot Kert og Roosimägi? Dei begynte også karrieren i raudearmeen. Svaret er: Alle er like, men somme er meir like, dvs. dei har truleg dei rette kontaktane.

Før Kert drog over dammen, rakk han å avsetja 16 offiserar som hadde forfalska attestane sine og lest ha ei anna utdanning enn dei faktisk sat inne med. Dei avsette er 1 oberstløyntant, 1 kaptein, 4 løyntantar, 6 sersjantar og 4 fenrikar.

Men tilbake til dei estiske nato-utsiktene. Krigen på Balkan har ført til ein voldsom aktivitetsauke i det området. Det er rekna med 57 000 menn og kvinner i fredsstyrkane i Kosovo. I Bosnia er det alt over 30 000 "fredsbevararar". I Makedonia er Nato inne med ein styrke på 10 000 og i

Albania med 7 500 soldatar.

Etter opptak av Polen, Ungarn og Tsjekkia tidlegare i år, omfatta Nato 19 land og det vart gjort vedtak om at nye utvidingar tidlegast kunne skje i år 2002. Balkan-krigen understreka likevel den strategiske posisjonen til Slovenia, Romania og Bulgaria. Samtidig auka spenninga og gnissinga mellom Moskva og Washington slik at medlemskap for dei baltiske landa vart vanskelegare.

Estland, Latvia og Litauen har alle lange grenser mot Russland. The Washington Post siterte i juni ein høgare Nato-tenestemann som oppsummerte problemstillinga slik: Skal Nato satsa på dei flinke (dvs. Baltikum) som klarer seg sjølve ganske bra, trass i visse problem, eller på dei svake (dvs. Balkan) som treng hjelp?

Spådommar går ut på at neste nato-utviding vil koma i Sørøst-Europa der Hellas og Tyrkia utgjer ein komplisert Nato-flanke. Begge landa vart med i Nato i 1952, men det rår ikkje noko godt granneforhold mellom dei. Derfor kan Nato ønskja eit breiare fundament å stå på i dette området. (TF 10.8.99)

Sprit på tanken

Hydro-Texaco er på full fart inn på det estiske markedet.

Statoil har gått i spissen for hevnningen av bensinprisene. Da galoppen begynte i sommer, gikk det først litt tregt. Statoil måtte til og med for en kort tid sette prisene sine ned igjen fordi de andre selskapene ikke fulgte med. Prisene stiger nå jevnt, og de sakkunnige

(Fortsetter på side 45)

Kunstmuseet

Det estiske spareprogrammet har også gått ut over det planlagte Kunstmuseet. Regjeringen har i neste års budsjett ikke funnet å kunne avsette en eneste sent til prosjektet. I begynnelsen av september vedtok samarbeidsregjeringen under statsminister **Mart Laar** at kulturdepartementet må forsøke å finne utenlandsk finansiering i form av sponsorer.

I februar var det lovet at byggearbeidene skulle settes i gang og kunstmuseet skulle stå fiks ferdig i Kadriorgeparken allerede i begynnelsen av det nye årtusenet. Museet var en sentral post på regjeringens program. Nå heter det i en erklæring at bygningen er av enorm betydning for estisk kultur og at pengene må framskaffes på en eller annen måte.

Utenlandske penger håper en å kunne få fra stiftelser, banker og kulturfond. Arkitektkonkurransen ble vunnet av den finske arkitekten **Pekka Vapaavuori** og hans arbeidsgruppe allerede i 1994. Byggeprosjektet er det største i landet siden estisk selvstendighet ble gjenopprettet. (JV)

Vakre jenter

Har du besøkt Estland? Ja, da har du lagt merke til at landet er fullt av smellvakre jenter.

Da er det ikke til å undres over at **Kadri Väljaots** skåret poeng og havnet høyt på listene i Miss Europa-konkurransen som i slutten av juni ble holdt i Beirut, Libanon. Det stilte 39 kandidater til missetittelen og Kadri endte opp på tredjeplass. (KL)

St. Johanneskyrkja i Tartu.

Tekst og foto Reimund Kvideland

Ein del av Tartus gamle profil er tilbake, tårnet på St. Johanneskyrkja er bygd på plass igjen. Den gylne hanen øvst på spiret blenkjer i sola og arbeid-arane er nå i ferd med å tekkja sjølve tårnet med koppar.

Borgarmeistaren i Tartu oppmoda innbyggjarane til å gje ei estisk krone kvar til restaureringa av Johanneskyrkja. Det kom inn så mykje pengar at dei også kunne tinga nye klokker som skal vera på plass til årsskiftet slik at det nye tusenåret kan ringjast inn også frå Johanneskyrkja.

Den 20. juni gav Tallinns barokkorkester ein konsert med Vivaldis Dei fire årstidene. Orkesteret sat på det nærmaste i ein sandhaug mens over 500 tilhøyrarar fann plass på plankebenker. Billettprisen var frivillig og pengane gjekk uavkorta til restaureringsarbeidet.

Tartus gamle tyske-kyrkje har alt fått estisk prest og kyrkjelyd.

Norsk-estisk kulturfond

Norsk-estisk forening har på årsmøtet 23.3. 1999 vedtatt regler for tildeling av midler fra fondet.

Norsk-estisk kulturfond er oppretta med det formål å støtte estisk-norske kulturaktiviteter. Fondsmidlene kan benyttes til kulturtiltak i vid betydning, f.eks.: Musikk, sang, litteratur/forfatterskap, maling/tegning, idrett, ungdomsarbeid, organisasjonsarbeid. Midlene kan brukes til prosjekter eller enkelttiltak

Søknadsfrist: **1. desember 1999**. Søknaden sendes til Norsk-estisk forening, v/leder Bjarne Stabæk, Vannposten 3, 3040 Drammen.

Trafikken

Tidligere viseborgermester i Tallinn, forretningsmannen **Mait Metsamaa** (Senterpartiet, dvs. Saavisaar-partiet) fyllekjørt for seks år siden med så alvorlige følger at en 11 år gammel gutt ble drept. I løpet av de fem siste åra har Metsamaa 20 ganger vært tatt av politiet for brudd på trafikkreglene. Ikke desto mindre fortsatte han å kjøre og klarte i begynnelsen av juli å trafikkdrepe enda to mennesker da han 3. juli i voldsom fart suste inn i tre møtende biler i motsatt kjørefelt. Selv havnet han på sjukehus med ribbeinsbrudd. De omkomne var Kristjan (22) og Igor (47).

Mordredskapen ble behørig beskrevet i pressen: Mercedes, 12 sylinders motor, 395 hestekrefter, topphastighet 250 km/t. akselerasjon 0-100 km/t. på seks sekunder, drivstoffforbruk 2,1 liter per mil.

Estlands mest forhatte mann, skrev Eesti Päevaleht om Mait Metsamaa. Det opplever han nok som høyst uberettiget. PR-kåt som han alltid har vært, lot han seg raskt intervju på sjukehuset og erklærte for all verden at tre biler hadde kommet imot ham, og alle tre i feil kjørefelt. Snakk om å være uheldig! På toppen av alt er det sannsynlig at forsikringen ikke dekker noe av utgiftene hans – mercedesen vrak og tre andre biler helt smadret. Og hva med luksus-sjukehuset der han ble innlagt? Kommer utgiftene på firmaets kappe?

Til sammen 9 personer ble 3. juli drept i trafikken i Estland. Det var en dyster dagsrekord. Gjennomsnittlig er det ett dødsoffer i trafikken per dag. De verste åra var 1991 og 1992 med hen-

holdsvis 435 og 490 trafikkdrepte. Estland, Latvia og Russland ligger på europatoppen når det gjelder trafikkdrepte i forhold til befolkningen. Per år mister Estland flere mennesker i trafikken enn landet mistet i Estonia-ulykken.

Noen dager seinere ble tidligere forsvarsminister **Andrus Öövel** tatt da han kjørte 156 km/t på en strekning der største tillatte hastighet var 90 km. I tillegg løy han om bosted og oppgav adresse i en del av Estland som er kjent for å dømme trafikksyndere mildere enn andre.

Utlendinger som ikke er vant til forholda, føler det ofte som de er i livsfare på estiske gater og veier. Til deres trøst får en si at av en eller annen merkelig grunn er det uvanlig at utlendinger kommer til skade i trafikken.

Den søteste ulykken, eller i hvert fall forklaringen, fikk vi av **Arnold Rüütel**, den siste sovjetutpekte presidenten og nåværende leder for landsbygdpartiet. Rüütel kjørte av veien 15. juli med en beskjeden og tillatt hastighet på 30 km i timen. Noen av de første som kom til stede, påstår at den uheldige mannen skulle ha uttalt omtrent følgende: "Jeg døde vist av."

Seinere, mer offisielt, forklarte han: "Det løp et villsvin over veien, og jeg forsøkte å svinge til side for ikke å kjøre på det." Tja, kanskje han sovnet akkurat da han svingte til side for villsvinet?

Kommunalminister **Jüri Mõis** skulle egentlig være den som passer på at trafikkreglene blir holdt og at de som bryter dem får sin behørig straff. I august var det hans tur til å bli tatt av sine

egne undersåtter. Politiet stoppet Mõis da han raste fram 140 km i timen på en strekning med 90 km som tillatt topphastighet. Hvis han ikke hadde vært minister, til og med den klart rikeste i hele regjeringen, kunne han ha mistet førerkortet. Han ble idømt en bot på EEK 4 100 og store deler av estisk presse er temmelig sarkastisk i sine uttalelser. (7.9.JV)

Romanse via Internett

Forbinder du noe med navnet **Oddgeir Tørresdal**? Tegner det seg et bilde av en stemme? Joda, ørene kjenner igjen radiomannen. Og noen har kanskje et fjernt minne om idrettsmannen Tørresdal, blant annet nordisk mester i tokamp (kombinasjonen sykkel og løp) før han fikk karrieren ødelagt av ei ulykke.

Tørresdal (46) har i sommer fått oppmerksomhet i estisk presse på grunn av giftermålet med den populære nyhetsredaktøren i russiskspråklig fjernsyn, **Gala Reenumägi** (47). Det estiske etternavnet sitt og to døtre har hun fra første ekteskap.

De to mediepersonene ble kjent via Internett og bestemte seg for å treffes. Og da sa det bare klikk! Etter en periode med intens reising mellom Norge og Estland fant de tid til å gifte seg. Galina flytter til Norge der dattera Triin (16) begynner på skolen i august. (23.7. KL)

Narkotikalangere

I februar fikk vi i nyhetene høre om det estiske skipet Nemo som var tatt på fersken av fransk politi under seiling

gjennom Den engelske kanalen med narkolast om bord – ikke mindre enn 23,5 tonn hasj.

I juli var det spansk politi som gjorde fangsten. Denne gangen het skipet Tammsaare. Det hadde en kokainlast med beregnet verdi 15 milliarder EEK. Det er en slik sum at en lur på om ikke nyhetsformidleren har misforstått ett eller annet. En kan dessuten undres på hvorfor narkotika blir gjort tillokkende som noe verdifullt i stedet for at en lakonisk opplyser: det beslaglagte kokainet, målt etter giftigheten for organismen, er nok til å drepe X antall mennesker.

Skip og mannskap var fra Estland, men mannskapet tilhørte den delen av befolkningen som ikke har estisk statsborgerskap og ferdes ute i verden med fremmedpass. Det er kanskje en mager trøst for vanlige lovlydige estere. Skammen og fornedrelsen føles dobbelt på grunn av skipets navn. **Anton Hansen Tammsaare** (1878-1940) er nemlig navnet på den forfatteren som nylig ble kåret til århundrets forfatter i Estland. Likeens var for mange det verste ved Estonia-katastrofen at skipet het nettopp Estonia. Det er i mange språk navnet på selve landet Estland. (JV)

Kurkse-ulykka

Lesarene av Estlands-nytt vil minnast at i september 1997 omkom 14 unge estiske menn som dreiv trening for å gjera teneste i dei internasjonale fredsstyrkane. Dei vart kommanderte av **Jaanus Karm** som sidan vart stilt for retten og i juni i år dømd til 4,5 års fengsel. (TF)

Det begynte i Tartu

Den første sangfestivalen ble som kjent holdt i Tartu i 1869. Så var det altså rundt tall og jubileum i år. En spesiell minnemynt ble også preget. Den har nominell verdi 1 EEK og blir, avhengig av tid, og sted solgt for 25 eller 30 EEK.

I rivaliseringen mellom Tallinn og Tartu, har hovedstaden forlenget overtatt storarrangementet Sangfestivalen med stor S. Men Tartu gir seg ikke og avholdt sin egen sangfestival en ukes tid før det braket løs i Tallinn.

Dessuten er Tartu som Hellas, ble det sagt. Den olympiske ilden blir ført fra Hellas til det aktuelle arrangørlandet. På samme måte blir fakkelen tent i Tartu og ført gjennom alle deler av Estland før den ender opp på Sangplassen i Tallinn og tenner ilden som brenner til festivalens avslutning noen dager seinere.

Programmet for dansefestivalen var lagt opp som en kavalkade over folkedansens historie i Estland med danstilrettelegginger av de fem store: **Anna Raudkats, Helju Mikkil, Kristjan Torop, Mait Agu og Ullo Toom.** Den eneste nålevende av disse, og til stede på festivalen, var Helju Mikkil (f. 1925). (JV)

Festivaldager

I samband med Song- og dansefestivalen i Tallinn: Festivaldeltakere og publikum gjorde med felles krefter kål på 44 tonn lunsj-suppe. Laurdag var svolten størst. Då gjekk det med 42 000 porsjonar, kunne Jaan Laidmets fortelja. Firmaet hans, OÜ Illimar frå Rakvere, hadde ansvaret for suppekokinga. Og dei hadde 38 digre suppegryter å ausa av – dei fleste utlånte frå forsvaret, nokre frå storbedrifter. Staten kosta suppe på barna, dei vaksne betalte 9-12 EEK for måltidet sitt.

Runt omkring i Tallinn var 47 skular i bruk som innkvarteringslokale for songarar og dansarar. Den vanlege døgnprisen var 5-6 EEK.

På Kalev stadion var det tre ulike danseforestillinger. Til saman vart det der selt ca. 30 000 billetter. På songplassen vart det den eine dagen selt bortimot 70 000 billetter. Alt i alt var det over 100 000 menneske til stades på søndagskonserten. Av desse var 24 000 korsongarar.

Songfestivalen, Ølfestivalen og Metallica-besøket er dei tre største publikumsattraksjonane i Tallinn i sommar. Metallica var først ute – 29. juni. Og berre nokre dagar etter at fedrelandssongen frå 100 000 strupar hadde domna bort, var ølfesten i gang på same arenaen. Metallica kom til Estland frå Ukraina, eit land med 51 millionar innbyggjarar. I Kiev var det 20 000 tilhøyrarar. Til konserten i Tallinn vart det selt 25 000 billetter. (TF)

Hjemløse i eget land

Etter at estisk selvstendighet var gjenopprettet og Lennart Meri var blitt president, gav han regjeringsoppdraget til den da trettiått år gamle **Mart Laar** fra det konservative Fedrelandspartiet, som i egenskap av statsminister førte en hensynsløs liberalistisk økonomisk politikk. Ingen støttetiltak eller statlige overføringer verken til landbruket eller andre næringer, ingen vernetoll, fullstendig fri import, rask privatisering osv. Politikken er blitt rost og oppfattet som bakgrunnen for det estiske økonomiske under. Nå har det gått hull på ballongen, korthuset har rast sammen.

Den samme Mart Laar kom etter valget i mars tilbake til sin andre periode som regjeringsleder. Alt etter om en har fordeler av politikken eller er et offer for den, vil en mene at Laar er enten effektiv eller hensynsløs.

Det er en kjent sak at statsminister Laar er en stor tysklandsvenn. Og hva blir resultatet når denne egenskapen går sammen med effektiviteten/hensynsløsheten? Jo, noen tusen estere blir hjemløse. Hvordan går det for seg?

Det har sammenheng med prinsippet

om at alle som var eiendomsbesittere før Sovjets invasjon, skal få tilbake det de den gangen eide. Under Laars fravær som statsminister ble det gjort et viktig unntak. De baltiske tyskerne som reiste fra landet på Hitlers oppfordring, kunne ikke lenger regnes som berettiget til eiendom. Vanligvis hadde de til og med solgt det de eide og mottatt betaling, selv om denne ikke alltid var så høy når handelen var sluttet i hastverk.

Nå har Laars regjering gjort forslag om å likestille Hitlers "hjemkalte" tyskere med alle andre og betrakte dem som flyktninger. En tallrik, men ynkelig skare mennesker demonstrerte 22.9. foran regjeringsbygningen i Tallinn: La oss beholde våre hjem!

Vi oppfordrer leserne: Forsøk å se for deg de menneskene (les: tyskerne) som drog fra Estland for seksti år siden. Hva er deres behov i dag ettersom de menneskene (les: esterne) som holdt ut et halvt århundres okkupasjon, nå skal forære dem sine hjem?

Det nytter ikke å komme med fornuft og føleri. Dette er et prinsipp! Bare spør statsministeren! (22.9. JV)

Kohvikuõhtu

Kohvisõber? Koogimaias? Või hoopis õllejanus? Tahaks teiste eestlastega lobiseda?

Iga kuu esimesel kolmapäeval kell 19.00

on Eesti Seltsi kohvikuõhtu Fröken Smillas Skjenkeris.

Fröken Smillas Skjenkeri asub Akershusi kindluse juures Christiania torv (Rådhusgt. 30, Oslo).

ESN - Eesti Selts Norras

tel. 22381126

Forretningsmentalitet

Av Kari Helene Partapuoli

Når skandinaviske og baltiske forretningsdrivende møtes for å gjøre forretninger, forventer de noen kulturelle forskjeller. Men begge parter ønsker å gjøre forretninger etter en vestlig oppskrift basert på fri konkurranse og privat næringsdrift. På denne måten går baltiske og skandinaviske partnere ut ifra at de vil det samme med sin forretningsdrift. Men så dukker misforståelsene opp: en skandinavisk leder taper autoritet fordi han spøker med sine ansatte, eller en baltisk ansatt stjeler på jobben, selv om vedkommenede, etter forholdene, har en god lønn. Frustrerte skandinaviske ledere forstår ikke hvorfor dette skjer og snakker om en baltisk mentalitet formet gjennom kommunisttiden. Men hva mener de egentlig med det, og hvordan er egentlig den baltiske forretningsmentaliteten?

I artikkelserien "Danmark i Baltikum" i Berlingske Tidende ble den baltiske mentaliteten eller arven fra Sovjet stadig nevnt. De danske forretningsmennene i Baltikum forklarte mange av problemene i forretningssamarbeidet med mental avstand, en annen forretningskultur enn i Vesten og kommunismens dårlige sider. Det synes klart at det er forskjeller mellom danske, estiske, latviske og litauiske måter å gjøre forretninger på. Det som ikke er like klart, er hva forskjellene konkret består i og hva som ligger bak forskjellene. Hva betyr

det egentlig når man sier at for eksempel estere ikke kan ta ansvar eller at latviske ledere er vanskelige å samarbeide med? Ved hjelp av noen korte eksempler skal jeg i det følgende forsøke å gjøre rede for deler av den baltiske forretningslogikken ved å se på hvordan estiske forretningsdrivende betrakter ledelse og hvordan de utnytter sine nettverk.

Bakgrunnen for denne artikkelen er et seks måneders feltstudium av samarbeidet mellom norske og estiske forretningsmenn i Tallinn, Estland i 1996. Feltarbeidet dannet basis for min hovedfagsoppgave i antropologi om nettopp norsk og estisk forretningskultur. Selv om det er forskjeller mellom norske og danske måter å gjøre forretninger på, og selv om det er forskjeller mellom de tre baltiske landene, representerer den norsk-estiske situasjonen en del trekk som er gjennomgående i det baltisk-skandinaviske forretningssamarbeidet generelt.

En estisk kvinnelig forretningsdrivende fortalte meg om sitt første møte med sin nåværende norske sjef. Hun var innkalt til jobbintervju på hans kontor. Hun var veldig nervøs og hadde forberedt seg grundig på hva hun skulle si for å få jobben som prosjektleder. Den uformelle og avslappede stemningen under jobbsamtalen overrasket henne. Hun hadde ventet en alvorlig samtale om vanskelige spørsmål. Isteden møtte hun en nordmann som spøkte med henne og var vennlig gjennom hele intervjuet. Den estiske kvinnen har nå jobbet i det

norsk-estiske firmaet i fem år. Hun skryter av sin norske sjefs lederegenskaper (om enn ikke hans forretningsteft) og sier at hun liker hans uformelle stil hvor han rådfører seg med henne, mye bedre enn den estiske ledelsesstilen hun kjente fra før. Den skandinaviske ledelsesstilen blir, i ledelseslitteratur, ofte beskrevet som nettopp avslappet og uformell i forhold til for eksempel den tyske. Når man så ser den skandinaviske stilen i forhold til den estiske, blir dette enda tydeligere. Etiske ledere, både før og etter Estlands frigjøring, blir av estere selv karakterisert som hierarkiske og opptatt av egen posisjon. Når egen posisjon settes høyere enn funksjonaliteten på bedriften, blir et godt og avslappet forhold mellom de ansatte og ledelsen nedprioritert.

En leder i sovjetsystemet hadde en privilegert posisjon og var uvillig til å dele den med sine ansatte. Det var derfor en klar distanse mellom leder og underordnet. I en sårn situasjon var det for eksempel ikke interessant å høre på råd fra de ansatte. For mange og gode råd fra de ansatte kunne føre til at lederen svekket sin egen posisjon og dermed tilgangen til en del knappe goder i det sovjetiske samfunnet. I løpet av jobbsamtalen ble den estiske kvinnen nettopp overrasket over at nordmannen la vekt på at, hvis hun fikk jobben, måtte hun gjerne stille spørsmål hvis det var noe hun lurte på. Hennes blivende sjef la til at han selv ikke visste nok om bransjen enda. Esteren ble overrasket over at nordmannen innrømmet at han var usikker på deler av jobben sin. Hun fortalte at estiske sjefer sjelden innrømmet sine mangler overfor de ansatte.

Dagens estiske ledere virker også ofte formelle og stivbente. Dels kan dette sikkert krediteres den såkalte kommunistiske arven, men dels er det et resultat av et ønske om å gjøre jobben ordentlig etter et vestlig og estisk mønster i motsetning til et sovjetisk. Man trenger ikke tilbringe mye tid i Estlands yrende hovedstad, Tallinn, før man legger merke til de mange korrekte antrukne forretningsmennene, de prikkfrie utstillingsvinduerne og de stilfulle damene. Denne formelle og korrekte holdningen går igjen også i ledelsesstilen, hvor både de ansatte og ledelsen selv ofte synes det er viktig å holde en passende avstand mellom ledelsen og de ansatte. En svensk konsernsjef i Estland opplevde sågar at de ansatte reiste seg når han passerte i gangene. Fri forretningsdrift er viktig i Estland, ikke bare for å tjene penger, men også som et ideal for samfunnet som helhet. Forretningsdrift er dermed ramme alvor og blir et bilde på oppbygningen av samfunnet og vil stå som klar motsats til den sovjetiske samfunnsorden. En estisk leder av et forretningsforetak skal på én og samme tid bygge landet, tjene penger og leve opp til en estisk idé om vestlig forretningsdrift. Tradisjonen fra sovjettiden, alvoret i forretningsdriften, samt den estiske formelle og kjølige stilen resulterer i en overrasket estisk jobbsøker hos en spøkende norsk sjef.

I eksemplet ovenfor fra jobbsamtalen, ble den norske uformelle ledelsesstilen oppfattet positivt fra estisk side. I andre tilfeller kunne den samme uformelle og direkte stilen skape distanse. Dette skjedde da en norsk sjef hadde hatt en privat samtale med en av

sine ansatte. Den estiske arbeidstakeren fortalte om en del problemer med maskinene på fabrikken som måtte utbedres. Ved det ukentlige stabsmøtet tok den norske sjefen opp dette problemet og spurte hvordan man best kunne rette opp forholdene. Han ble overrasket da de estiske arbeidstakerne sa at de ikke hadde noen problemer og at alt var i den skjønneste orden. Det var også flere tilfeller hvor den skandinaviske måten å løse problemer ved å ta opp ting direkte, skapte en uønsket distanse og gjorde det vanskelig å finne en løsning. I ledelses-

fattet direkte truende hvis man ikke er vant til å løse problemer med åpenhet og i plenumsdiskusjoner. Man kan altså tenke seg en situasjon hvor en skandinavisk sjef tror at et problem er løst fordi han har diskutert saken med dem det gjelder, mens det i virkeligheten er først nå problemene begynner.

Et norsk firma valgte å beholde en av de "gamle" estiske lederne, selv om han, etter en skandinavisk standard, gjorde en dårlig jobb som leder. Selv om nordmennene mente at esteren bare tenkte på personlige fordeler og ikke bedriftens ve

og vel, var han gull verdt. Han hadde nemlig kontakter både i den estiske regjeringen og i det estiske forretningsmiljøet generelt. Han hadde tilgang til det viktige estiske nettverket.

Et godt nettverk er alltid viktig for å lykkes i forretninger. I Estland kan en god kontakt være helt avgjørende for økonomisk suksess. Det er eksempler hvor nordmenn har kommet

til Estland med lite startkapital og en dårlig forretningsplan, men likevel lyktes ved hjelp av en god kontakt. En estisk forretningspartner, som man kan stole på, kan fortelle deg hvem det er trygt å gjøre forretninger med og åpne dører til det lokale markedet. Et eksempel var en norsk bedrift som kjøpte rå-

varer fra Russland. En dag uteble leveransen fra det russiske firmaet da sjåførene ikke hadde fått utbetalt lønn. Det norsk-estiske firmaet fikk beskjed om at hvis de betalte leveransen på forhånd, kunne sjåførene få lønn og leveransen ville ankomme. Dette var selvfølgelig risikabelt, og en av de estiske lederne presenterte problemet for sitt norske styre. Han anbefalte at de skulle betale på forhånd og stole på det russiske firmaet, noe nordmennene ikke var villige til. Den estiske sjefen tok imidlertid hele ansvaret på egne skuldre og, sant nok, en stund etter at pengene var overført, ankom lasten. I dette tilfellet hadde esteren bedre lokal kunnskap enn nordmennene. Han visste at det russiske firmaet var til å stole på. Kanskje kjente han noen personlig i firmaet, eller kanskje visste han om noen som hadde gjort forretninger med firmaet før.

Et vanlig utsagn om estiske arbeidere er at de stjeler som ravner. Dette er selvfølgelig et problem for en bedrift. Vanligvis blir de uærlige arbeiderne anklaget for manglende ansvarsfølelse overfor arbeidsplassen. En norsk forretningsdrivende i Tallinn stilte seg uforstående til naskingen på jobben da han synes han betalte en god lønn. For å forstå noe av bakgrunnen for naskingen, kan det være nyttig å huske at under sovjettiden kunne en arbeidsplass ofte fungere som et slags spiskammer. Gjennom jobben skaffet man seg goder som kunne byttes i noe annet. Hvis man skaffet slakteren teaterbilletter eller friske appelsiner, kunne han kanskje skaffe pølser en annen gang. Når dette systemet blir borte, hjelper det selvfølgelig at lønnen stiger, men prisene stiger også.

Derfor fortsetter noen å "ta for seg" av godene på arbeidsplassen. Det er selvfølgelig også andre grunner til at det stjeles på jobben. Det finnes alltid uærlige arbeidere, og noen varer, sånn som skrapmetall, frister mer enn andre og gir god pris på det svarte markedet.

Dette systemet av bytting gjennom uformelle nettverk preger fortsatt mye av det estiske samfunnet. Vennetjenester er fortsatt en viktig del av økonomien (og alt kan neppe kalles organisert kriminalitet). Potensielt kan alt gjøres eller skaffes via kontakter. Men det kan være vanskelig å komme inn i disse viktige lokale nettverkene. Under sovjettiden var nettverkene ofte ulovlige og esterne har derfor lært å holde dem hemmelige. En god estisk kontakt kan imidlertid hjelpe til med å overkomme denne barrieren. Vi kjenner deler av dette systemet gjennom utbredt svart arbeid i hele Skandinavia, men vi har likevel beholdt en idé om at vennskap er emosjonelt og ikke bare instrumentelt. Vi er da heller ikke vant til å være prisgitt det uformelle nettverket for å male huset, skaffe kjøtt til middagen eller utreisettillatelse til Spania. Mange vestlige i Estland har opplevd frustrasjon over esteres praktiske holdning til vennskap. Skandinaver liker å tenke på en vennetjeneste som noe man gjør fordi man setter pris på vedkommende, mens estere ofte venter gjengjeld. I forretningsforhold kan dette passe utmerket, men når et forretningsforhold går over til vennskap, kan det skape forvirring.

Det finnes både et internasjonalt og et estisk forretningsnettverk i Estland, som begge har både formelle og uformelle sider. Begge nettverkene kan

Artikkelforfatter Kari Helene Partapuoli (foto: T.F)

litteratur blir det påpekt at den skandinaviske direkte stilen i noen tilfeller kan begrense kommunikasjon mellom leder og ansatt, selv om det motsatte er intensjonen. I noen sammenhenger kan det faktisk virke nedvrdigende at problemer tas opp direkte, uten diskresjon. Denne fremgangsmåten kan til og med bli opp-

bidra med viktige ting, sånn som informasjon (ofte i form av sladder), forretningskontakter, kvinner, varer osv. For å lære hvordan man best kan dra nytte av nettverkene, blir det viktig å forstå noe av det systemet som er grunnleggende for bygging og utnyttelse av nettverk. Utnyttelse av lokale kontakter og kunnskap om det estiske synet på vennskap, er et steg på veien.

Denne artikkelen har tatt opp noen få sider ved det skandinavisk-baltiske forretningssamarbeidet. Mange av forklaringene er sterkt forenklet. Selvfølgelig er ikke alle vennskap i Estland preget av nyttetenkning. Og mange estiske ledere rådfører seg med sine ansatte. Men ved å utheve forskjellene kan man kanskje lettere få øynene opp for hvor misforståelser kan dukke opp. Forhåpentligvis gir dette lille innblikket i hvordan estere betrakter ledelse og nettverksbygning, en liten pekepinn om hva baltisk forretningsmentalitet kan være. I de baltiske landene, og særlig i Estland, som ligner på de vesteuropeiske samfunnene, er det lett å tro at alt er likt, eller har en mulighet for å bli likt. I det praktiske samarbeidet kan det imidlertid vise seg at man faktisk forventer forskjellige ting av en jobbsamtale, et forretningsmøte eller en avtale. Når misforståelsene oppstår, er det fristende å utheve forskjellene og "skylde på" den sovjetiske arven samtidig som man fremhever den skandinaviske forretningsstilen som de eneste rette. Det er sannsynligvis mer fruktbart å forsøke å forstå hva som kan gjøres for å oppnå en økt forståelse av situasjonen.

Jaktsesongen

For dem som har tenkt å legge jaktturen til Estland, opplyser vi følgende: jakt er tillatt blant annet på følgende viltslag i følgende tidsrom:

bjørn (med hund)	1.-31.10.
elg	15.-30.9.
elg (med hund)	1.10.-15.11.
villsvin	året rundt
ulv	året rundt
gaupe	1.11.-28.2.
rådyr	1.6.-15.11.
rådyr med kalv	1.9.-15.11.
hare	1.10.-31.1.
rev	året rundt
rev (med hund)	1.10.-28.2.
mår	1.11.-28.2.
ilder	1.11.-28.2.
and	20.8.-31.10.
gås	20.8.-31.10.
jerpe	20.8.-31.10.

For jakt på elg, bjørn og villsvin må en ha avlagt jegerprøve. Jaktbeviset er gyldig i to år, så må en avlegge ny prøve. (JV)

Nordisk rom

Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl besøker Estland dagene 5.-7. oktober. I den anledning er det meningen å overrekke en bokgave til det estiske nasjonalbiblioteket. På biblioteket er det pusset opp en "Nordisk sal" som i prinsippet er Norden minus Sverige fordi Sverige allerede tidligere har passet på å innrette seg med svenske bøker i en "Sverige-sal". (21.9. Viiru Astel)

Estlandstur sommeren 1999 Reisebrev fra Rogalands-bønder

Av Kari Skeie, Karmøy bygdekvinnelag

Sommeren 1997 var mannen min og jeg med Rogaland bonde- og bondekvinnelag til Estland. Det var for oss første gang, og turen gjorde sterkt inntrykk. Tallinn virket veldig grå, utenfor den mektige ortodokse kirken satt det tause gamle mennesker og håpet at vi skulle gi dem noe.

Så kjørte vi buss til Tartu gjennom mil etter mil med flott jordbruksland, til Võru. Utenfor kirken ble vi møtt av vertsfamilier som vi skulle bo hos i tre dager. Vi kom til en familie med foreldre i begynnelsen av 40-årene og fem barn og en gammel onkel. Og disse dagene var den mest fantastiske opplevelsen på Estlands-turen.

Sommeren 1999 ble det igjen arrangert tur, også denne gang var Olaug Nevland reiseleder. Vi er nettopp kommet hjem og har med mange gode minner.

Det blir sagt at vi skal stille klokka 1 time fram og tida 50 år tilbake når vi kommer til Estland. Men det stemmer ikke helt, i hvert fall ikke i byene. Bare på to år så vi veldig forskjell: Gamle

fine bygg var opppusset og malt, det var stor trafikk, flottare biler og mye mer turister. Den gamle bydelen i Tallinn er veldig spesiell, antikvitetsbutikkene er spennende og rimelige, og på torget selger de flotte håndarbeider i ull og lin til lave priser.

Vi ble også denne gangen hentet av vertsfamilien i Võru og gleden var stor da Ilmar Kaar, som vi bodde hos sist, dukket opp. Sammen med Karmøy-bøndene Sven Ståle og Inger Elise Kolstø, fikk vi tre uforglemmelige

Estisk-norsk «forsøstring» i og ved badstua til familien Kaar.

dager sammen med Kaar og hans familie. De er flinke på alle måter:

Garden er velstelt med fine blomster, stor kjøkkenhage og ny løe som Kaar har bygget selv. Han bruker eget tømmer fra skogen sin og er selvhjulpne

med det meste. Siden sist hadde han kjøpt mer jord av styresmaktene. De dyrker nå korn på 750 mål og har sluttet å levere melk til meieriet. De har ei ku til egen bruk og selger litt melk til naboer.

Kona på garden, Reet, lager ost, jogurt og andre melkeprodukter, og baker det meste selv. Hun har sauer, så hun karder, spinner og strikker klærne til en familie på sju. Hun er en stillferdig, flink kone.

Gjestfriheten er stor. Første kvelden fikk vi bade badstu i den lille saunaen

som vil ta over. Men noen går sammen og har kanskje over 100 kyr på de gamle kollektivene fra russertida. De fleste fjøsene på kollektiva stod øde og forlatt. Estland importerer mange landbruksprodukter fordi hjemlig produksjon ikke blir beskyttet av vernetoll. Heldigvis vil noen satse på jordbruket og flere av bondekvinnene hadde vært på et 3-dagers kurs i Tyskland i mai i år. Der skulle de lære om økonomi i landbruket. Vi fikk besøke en ung kone som drev med gardsturisme, og hun var ivrig og optimistisk og hadde folk nesten hele

tida. Vi ønsker dem lykke til med dette!

Võru bonde- lag hadde laget fin fest med full middag til over 100 stykker. Dette satte vi veldig pris på. De lærte oss folkedansene sine og vi hadde en fin kveld sammen.

Ellers fikk vi oppleve den spesielle danse- og sangfesti- valen som blir arrangert i Tal-

linn hvert femte år. Der opptrådte ca. 8000 dansere i fine folkedrakter. Estland har et gjestfritt folk og det er mange muligheter. Jeg oppfordrer dere alle til å besøke landet.

Vennlig hilsen

Kari Skeie, Karmøy bygdekvinnelag

Karmøy-folk på besøk hos Ilmar Kaar (t.v.) og hans familie på går- den i Võru. (Foto: K. Skeie)

deres i skogkanten ved et lite tjern, mennene først og så vi damene. Dette gjorde at vi ble veldig godt kjent med hverandre.

I Võru fylke er det mange små melkeprodusenter som har gitt opp, lønnsomheten er dårlig og det er få unge

Nytt våpen i kampen mot kriminaliteten

Samtidig som bevilgningene til politiet Ser økt med 20 prosent, har krimi- naltiteten økt like mange prosent. Innen- rikksminister Jüri Möis trakk de logiske konklusjonene av dette og la fram en plan som i praksis fører til at hver sjuende politimann mister jobben. Det vil med andre ord per 1. januar år 2000 være klart færre politimenn i Estland enn landet har på det nåværende tids- punkt. Bare Tallinn vil få en økning i antall stillinger, fra 1155 til 1300. De vittigste av oss bruker ministerens egen logikk og stiller spørsmålet: Om det er så at politifolk fører til kriminalitet, hvorfor går Möis inn for fortsatt krimi- nell vekst akkurat i hovedstaden?

Bakgrunnen for de drastiske ned- skjæringene er både behovet for å spare og en erkjennelse av at politiet er svært lite effektivt. Et av de største pro- blemene innen etaten er at det er relativt mange høye politioffiserer og få vanlige betjenter og konstabler. Oppsigelsene er tenkt som en utsortering der de dyktigste skal beholde arbeidsplassen. Samtidig skal de også få utbetalt høyere lønn enn før ved at det blir færre å dele med.

Blant såkalt vanlige mennesker trekker noen på skuldrene. De har ikke merket at politiets eksistens skulle være til noen nytte. Store og små "skandaler" har flere ganger påvist forbindelser mel- lom politiet og underverdenen. Andre er til dels svært bekymret ved tanken på at politiet blir redusert med 536 ansatte. Mer enn et halvt tusen menn med kjennskap til indre forhold i politietaten

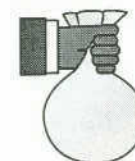
og kunnskap om politirutiner blir poten- sielle medspillere for utøverne av organ- isert kriminalitet. (22.9. JV)

Århundrets bankran

I 1990-åra skjøt estiske banker opp som paddehatter – inntil konkursene og fusjonene ble normale foreteelser. Bak konkursen i en av de største bankene, Maapank, i fjor skjulte det seg mange skumle transaksjoner. Unge kjekke menn i dress og med skinnende luksu- biler hadde finansiert sitt eget og vennenes private forbruk med det de klarte å få tak i som medlemmer av bankdireksjonen. En avis karakteriserte det som "århundrets bankran".

Men det var ikke bare bankens sen- trale ledelse som var råtten. I august falt den første dommen over en av bankens ansatte, en filialsjef som hadde gitt en venn EEK 650 000 i kontanter av bankens beholdning to dager etter at alle utbetalinger var stanset på grunn av lik- viditetsbehandlingen. Noe av summen er tilbakebetalt, men enda gjenstår 453 000 kroner. Flere filialsjefer og andre ansatte står tiltalt for liknende forhold.

Etterforskerne forsikrer offent- ligheten om at de store fiskene skal ikke slippe ut av garnet de heller. Det skal ikke gå som med to andre bank- konkurser /-bedragerier som ble foreldet før økokrim rakk å etterforske sakene så tiltale kunne bli reist mot de ansvarlige. (JV)

Støtte til barnefamilier

I midten av august kom den sørgjelege gledesbodskapen at familier med minst fire barn ville få utbetalt eit tilleggsbidrag. Pengane skulle betalast for kvart barn i skulealder, og bidraget fekk difor namnet "skulebarnstøtte". For ein familie med f.eks. to skulebarn og to barnehagebarn betydde det ei eingongsutbetaling på EEK 2010 eller om lag 1100 norske kroner.

Dette var sjølv sagt gledeleg for dei familiane som kunne nytta godt av at regjeringa drog på seg spanderbuksa. Det sørgjelege ved saka var at regjeringa plutselig fekk råd til dette fordi det gjekk mindre pengar til barnetrygd enn det var budsjettert med. Det var nemleg fødd så få barn i høve til det dei hadde rekna med.

Ja, år etter år viser statistikkane det same: det blir færre og færre estarar. Færre latviarar også, for den del. Ved slutten av dette året vil det vera ca. 8000 færre estarar og ca. 14000 færre latviarar. I det katolske Litauen er også befolkningstilveksten komen på minus-sida, men enno ikkje så alvorleg som i dei to andre baltiske statane. Faktisk går prognosane ut på at i år 2050 vil innbyggjartalet i Estland ha minka med ein tredjepart, og teiknar ein den grafiske kurven vidare inn i framtida, kan ein visa at om 170 år vil det ikkje finnast estarar og latviarar. Då dreg ein streken for langt, men situasjonen er like fullt alvorleg.

Barnehagar og skular blir nedlagde, lærarar misser jobben ... Alt dette er

bare nokre av dei første i augnefallande teikna på at utviklinga ikkje lovar godt.

Fødselstala for Estland 1987-98

1987	25 086
1988	25 060
1989	24 292
1990	22 308
1991	19 320
1992	18 006
1993	15 170
1994	14 178
1995	13 560
1996	13 291
1997	12 626
1998	12 296

Russisk fare?

Sist vinter gjekk bølgiene høgt kring forslaget om ei lov som opna for estisk statsborgarskap for russiske barn fødte i Estland. Frå mange hald vart forslaget møtt med innbitt motstand fordi det kunne bety fleire tusen nye statsborgarar utan kunnskapar i estisk språk.

Striden enda likevel med at Riigikogu vedtok lova og president Meri skreiv under.

Lova har vore i kraft frå 12. juli i år. Sommaren gjorde truleg sitt til at det ikkje vart noko rønn på kontora der foreldra skulle levera inn søknadene for borna sine. Dei fire første vekene var det kome inn 18 – atten – søknader. (TF)

Staten låner

Frå Eesti Päevaleht 19.8.1999 hentar vi nokre opplysningar om statlege investeringar. Alle summer er i estiske kroner. 1 EEK = 0,43 NOK.

Den estiske staten har for tida ei utanlandsgjeld på 3,4 milliardar. Dei nærmaste åra vil staten ta opp nye lån på til saman omkring 2,5 milliardar. Samla gjeld vil år 2001 vera på drygt 4 milliardar fordi det samtidig skjer ei nedbetaling av gammal gjeld.

Finanseksperter meiner at estisk økonomi utan vanskar ville kunna klara ei dobbelt så stor gjeld. Agate Dalton i finansdepartementet peikar på prognosane som seier at gjelda i 2001 berre vil svara til 4,3 % av nasjonalproduktet, medan økonomien godt kunne klara ei gjeld på 8 %. Rekna etter dei kriteria som vart sette opp i Maastricht, kan gjelda koma opp i 60 % av nasjonalproduktet før det eventuelt får konsekvensar for utsiktene til medlemskap i EU.

Problemet er at eit lite land manglar store prosjekt å investera i, forklarar Dalton. Representantar for dei private bankane i landet ser på si side mange oppgåver for staten i utviklinga av infrastrukturen og i miljøforbetring. Staten bør ikkje investera i produksjon, den skal leggja til rette for det private næringslivet. Dette er positive tiltak som i neste omgang skaper arbeidsplassar og indirekte gir avkastning.

Latvia og Litauen har monaleg større utanlandsgjeld enn Estland. Latvia vil mot slutten av inneverande år ha kome opp i 12-13 % av nasjonalproduktet, og Litauen har ei endå større gjeldsbør.

Estiske utanlandslån dei nærmaste 2-3 åra

– Ombygging av flyterminalen i Tallinn, 118,5 millionar frå Den europeiske rekonstruksjons- og utviklingsbanken.

– Storhallen på Rocca Al Mare i Tallinn som skal vera ferdig år 2000, 75 millionar frå Den nordiske investeringsbanken.

– Ombygging av vegstrekingen Ikla - Tallinn - Narva, 235 millionar frå Den europeiske investeringsbanken.

– Ombygging av vegstrekingen Ikla - Tallinn - Narva og generelt til vedlikehald av vegane, 450 millionar frå Den nordiske investeringsbanken.

– Ombygging av jernbanen mellom Tallinn og Narva, 362,3 millionar frå Den europeiske rekonstruksjons- og utviklingsbanken.

– Ombygging av vegen mellom Tallinn og Tartu, 375 millionar frå Verdensbanken.

– Bygging av fengsel i Tartu, 203,4 millionar kroner frå Den nordiske investeringsbanken.

– Bygging av studentby i tilknytning til universitetet i Tartu, 200 millionar kroner frå Sosialutviklingsfondet til Europarådet.

– Finansiering av miljøprogrammet, 219 millionar frå Den nordiske investeringsbanken og 187,7 millionar kroner frå Den europeiske investeringsbanken.

Kihnu i våre hjerter

For åtte år siden ble estisk selvstendighet gjenopprettet, men først for fem år siden trakk Moskva de siste militærstyrkene sine ut av Estland. Nå som esterne uten formaliteter kan bevege seg fritt også langs kysten og på øyene, kan en si at de er i ferd med å gjenerobre og gjenoppdage sitt eget land. To nordmenn oppdaget Kihnu for lenge siden. De kommer til orde nedenfor. Arild Degrum fra Enebakk har hatt intens kontakt med det lille øysamfunnet i ti år. Han kjenner alle der og alle kjenner han. Reimund Kvideland, folkeminneforsker fra universitetet i Bergen oppdaget Kihnu via faget.

Fakta om Kihnu

Av Reimund Kvideland

Kihnu finn ein på kartet utanfor Pärnu på sørkysten av Estland. I luftline er det 41 km frå Pärnu ut til øya. Om sommaren er den vanlege reisemåten å dra landevegen 4 mil frå Pärnu til Munalaid der det går ferje dei siste 10, 6 km.

Med sine drygt 16 km² kjem Kihnu på ein sjuandeplass blant estiske øyar. Lengda er 7 km, breidda 3 km, og det høgaste punktet ragar 8,5 m. over havflata. Best utsikt har ein om ein kjem opp i fyrtårnet på sørspissen av øya. Det 29 m. høge tårnet kom i seksjonar frå England og vart oppført i 1864.

Store deler av øya har furuskog som vart planta i førre hundreåret for å halda fast store sanddyner.

Øya er første gongen nemnd i skriftlege kjelder år 1386. Liksom resten av landet har øya hatt skiftande styresmakter – på 1500-talet Danmark, Polen, Russland, på 1600-talet Sverige, og frå 1710 Russland. Under svensk herredøme vart lutherdomen innført, 1846-47 gjekk folk over til ortodoks katolisisme i håp om at tsaren ville gje dei land, men der vart dei skuffa.

Under den sovjetiske okkupasjonen var ikkje Kihnu – i motsetning til dei andre øyane – forbudt område som ein måtte ha spesielt løyve for å vitja. Det var rett og slett ein stad langt utanfor allfarvei som svært få var interesserte i.

Ved kyrkja ligg den gamle skulen som er ominnreidd til lokalt museum. Utgravingar har gitt prov for busetnad i 3000 år, men det er uvisst om desse tidlege menneska budde der fast eller om dei heldt til der periodevis i samband med selfangst eller fiske. Museet gir eit godt innblikk i eldre fiskemetodar og tradisjonar. Gamle ting, fotografi og plansjar viser korleis folk levde. Fleire sjøfolk var amatørmalarar som har skildra livet til sjøs og i hamna ganske treffande. Nokre av dei mest framstående personane med røter og verksemd i øysamfunnet, blir også heidra. I den lokale saga var det ei storhending å få besøk av presidenten i vår. Omvisaren syn gjerne fram den sida i gjesteboka der Lennart Meri skreiv namnet sitt.

Dialekten på Kihnu er særmerkt. Fastlandsfolk kan ha mange slags tankar om årsakene til dette. Men det er nok ikkje meir mystisk enn at øya gjennom hundreåra har vore relativt isolert slik at språket kunne utvikla seg annleis enn

inne på fastlandet. Utanlandsk påverknad er det i alle fall ikkje. Dei svenske eigarane budde aldri på øya og russarane kom dit svært seint. Først blir ein nok overraska av at så pass mange øybuane har russiske etternamn. Det kjem seg av at kvinnene i sovjetperioden ofte gifta seg med russiske militære som var stasjonerte på denne utposten, og det må ein forstå når det var så knapt med menn å ta til.

Historia er dramatisk, med store svingingar i folketalet. Etter den store nordiske krigen budde der berre drygt 60 menneske. Før første verdskrigen hadde øya 1600 innbyggjarar og var overbefolka. Etter andre verdenskrigen budde det ca. 600 menneske på øya, eit tal som har halde seg nokolunde konstant, men med nedlegginga av fiskekollektivet gjekk folketalet ned før øybuane fann nye næringsveggar. Per 1. januar 1999 budde det offisielt 604 menneske på øya. Den lokale skulen hadde 69 elevar.

Hovudnæringa har alltid vore fiske. Mennene dreiv fiske og selfangst, mange var sjøfolk, og nokre bygde båtar. I våre dagar er det gjerne så at mennene arbeider på store båtar og til dels i fjerne farvatn medan kvinnene på øya er dei som dagleg ror ut med garn og onglar kring dei næraste grunnene og holmane.

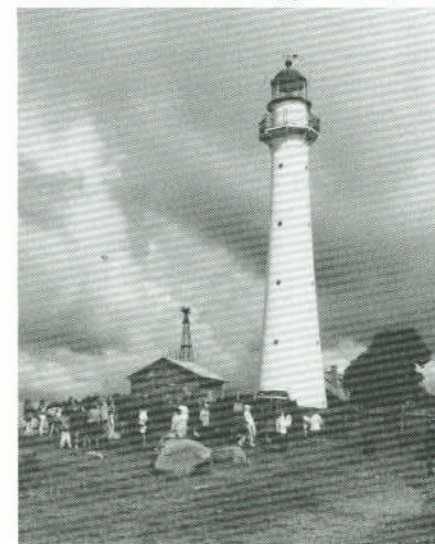
Jorda var dyrka av kvinnene som dermed også fekk ei viktig sosial rolle, dei heldt familien saman og dei heldt oppe den lokale kulturen. Noko av det mest "kihnuske" er den stripete, heimevovne ullstakken som dei går omkring i – også til kvardags.

Særleg dei små holmane vest for

Kihnu er viktige fugle- og selreservat der det er forbudt å gå i land i sommar-månadene.

Kihnu er ei særmerkt øy som er verdt eit besøk. I sommarsesongen frå mai til september er det regelmessig båtsamband opp til fleire gonger for dagen. Vil ein overnatta på Kihnu, bør ein ta kontakt for eksempel via turistkontoret i Pärnu. Elles er det campingområde, matserving (særleg om det er bestilt i førevegen) og ein liten butikk med noko av det mest nødvendige. Turistane blir frakta omkring på opne lastebilar. Elles kan ein leiga sykkel. Den som vil ut på sjøen, kan leiga seg ein båt. Den moderne tida har halde inntog. Det kjører bilar på dei korte vegstumpane som finst, og mobiltelefonnettet har base-stasjon på øya.

Men etter kvart som det haustar og bølgene blir brattare, minkar trafikken sjøvegen til Kihnu. Om vinteren blir hovudsambandet halde oppe med fly.

Fyrtårnet på Kihnu. (foto:TF)

Kihnu!

Av Arild Degrum

Spurte du estlendere for fem år siden om de kjente til Kihnu og om de hadde vært der, kunne du få til svar at det er Estlands museum og at kun et fåtall hadde besøkt øya. I dag er det annerledes. Mye har forandret seg både på godt og vondt.

Selv fikk jeg kontakt med Kihnu første gang høsten 1989, så det er faktisk ti år siden.

Leikarringen **Ignar** feiret i 1990 sitt 25-årsjubileum, og ettersom det var en ganske turbulent periode i Baltikum, syntes jeg det kunne være interessant å invitere ei gruppe fra et av de baltiske land, og valget falt på Estland.

Den estiske politikeren **Juhan Aare** var i Oslo og redegjorde for situasjonen i hjemlandet. Etter foredraget snakket jeg med ham, og han lovet å formidle kontakt med ei estisk folkedansgruppe. Etter fjorten dager var kontakten med **Kihnumua** folkedansgruppe knyttet. (Gruppen fikk forresten i år en internasjonaleuropeisk kulturpris på 10 000 euro. I den forbindelse var det stor festivitas som det var moro å overvære.)

Etter Kihnumuas besøk i Enebakk i august 1990 ble vi invitert på gjensitt til Estland og Kihnu.

Høsten 1990 reiste jeg til Estland for å legge opp program for vårt besøk året etter. Da fikk jeg oppleve en elendighet jeg ikke trodde kunne forekomme i vår del av verden.

Leserne husker sikkert bilder med lange køer foran butikker som var fullstendig tømt for varer. Da skjønte jeg

bakgrunnen for det jeg hadde opplevd da jeg i Norge tok esterne med til et kjøpesenter. De fleste av dem var mest interessert i å kjøpe fiskekroker, selv om butikken hadde et vareutvalg de ikke hadde kunnet forestille seg selv i sin vildeste fantasi.

Ja, fiskekroker var nok viktige for å sikre eksistensgrunnlaget på Kihnu der mennene drev fiske mens kvinnene – mest gamle koner – dyrket jordflekken de hadde igjen etter at kollektivet hadde tatt det meste, og ungjentene gikk på videregående skoler inne på fastlandet. Det var et meget hardt liv, ikke minst for kvinnene. Jeg har opplevd å se at kvinner går foran og trekker plogen.

Tidligere var det nedverdiggende for en mann å ta del i gårdsarbeidet. Han fisket fra tidlig morgen, drog ut i tre-fire-tida, og til utpå formiddagen. Deretter gikk turen til baren der mennene ble sittende og drikke til de måtte hjem og sove noen få timer. Det er mange enker på Kihnu!

Kihnu tilhørte kolkhoset Pärnu kalur. Det var bygd kollektivfjøs med meieri og med en kapasitet på over 200 melkekyr, og grisehus til flere hundre griser. Tre uker etter at leikarringen Ignar hadde besøkt Estland, dvs. 20. august 1991, erklærte Estland seg uavhengig av Sovjetunionen. Fjorten dager etter det kom et skip ut til øya, og alle dyrene på øya ble fraktet til fastlandet. Ingenting var tilbake på Kihnu. Det var da jeg bestemte meg for å prøve å hjelpe øyfolket.

(Arild Degrum forteller mer i neste nummer)

Norskundervisninga ved universitetet i Tartu

Eit lektorat i norsk ved universitetet i Tartu vart vedteke oppretta alt i 1990 og stillinga utlyst frå 1. september 1991. Trass i støtte frå norske styresmakter var det den første tida vanskeleg å få kvalifiserte søkjarar. No ser det ut som forholda stabiliserer seg. Noverande lektor i norsk, Kari Kleppe, orienterer generelt om sendelektorfunksjonen og spesielt om forholda i Tartu

Av Kari Kleppe

Når eit sendelektorat i norsk ved et utanlandsk universitet vert ledig, er saksgangen slik at Utanriksdepartementet (UD) lyser ut stillinga for det aktuelle universitetet. Som sakkyndig organ har departementet Rådet for sendelektorer og norskundervisning i utlandet der det sit representantar frå norskavdelingane ved universiteta i Noreg. På bakgrunn av innkomne søknader innstiller dette rådet kandidatar til stillinga. Tilrådinga frå det norske rådet blir i regelen følgd av universiteta utomlands når dei tilset sendelektorar. Etter nemnde mønster hamna undertekna i Tartu.

Sendelektorane får vanlegvis løn frå arbeidsgjevaren på linje med lokale lærarkrefter. Sidan inntektsnivået i nokre land, mellom anna i Estland, generelt ikkje kan samanliknast med norske tilhøve, sper UD på med eit såkalla bustadtilskot. Denne godtgjersla er meint å skulle dekke utlegg og økonomiske plikter som lektorane lyt skøyte i heimlandet.

Ideen bak UD sitt engasjement i utanlandske universitet, er at sendelektorane, forutan å undervise i språk, litteratur, historie og samfunnslære, etter beste evne skal marknadsføre Noreg, opptre som kulturformidlarar og fremje samarbeid mellom heimlandet og verts-

landet. Så framt han eller ho ønskjer, kan sendelektoren med støtte frå UD arbeide ved same undervisningsstaden i til saman seks år.

Historisk riss av norskundervisninga ved Tartu ülikool

Under Sovjet-tida var det ingen sendelektorar frå Skandinavia i Estland før Moskva-grepet byrja losne. Den første finske lektoren tok fatt i 1989, svensk lektor var på plass i 1990. Samtidig var det også oppretta lektorat i dansk og norsk, men særleg i Noreg var det problem med å få søkjarar. Ei av årsakene var at det kjendest utrygt å dra til eit land som hadde reist seg til opposisjon mot det mektige Sovjet. Estland var også uvanleg ved at den høgaste læreanstalten ikkje låg i hovudstaden, men ute i provinsen der det av sovjetmilitære årsaker var nokså isolert. Den første norske sendelektoren, **Oddvar Støme**, kom derfor ikkje til Tartu før hausten 1992.

Til å byrja med fekk den skandinaviske avdelinga tildelt eit rom i universitetets hovudbygning. Dette lokalet tente som kontor, bibliotek og dels som klasserom. Ganske snart viste det seg at ein trong større plass å omrømme seg på, så i 1993 flytta norskelektoren og -studentane over i tårnet i den gamle universitetskyrkja. Studieåret 1994/95 tok **Christer Daatland** over hovud-

ansvaret for norskundervisninga. I røynda var ærendet hans i Tartu primært å drive forskning innanfor samfunnsvitskap.

Kari Kleppe (foto:TF)

I januar 1995 kom det signal frå Utanriksdepartementet om at Noreg ikkje lenger hadde midlar til å finansiere kostnadene i samband med alle sendelektorata. Stillinga i Tartu var mellom dei ein planla å leggje ned. Denne meldinga førte naturleg nok til protestar, særleg frå norskstudentane som då allereie var komne vel halvvegs. Til alt hell vart avgjerda frå UD omgjort, og frå hausten 1995 var **Tor Hanseth** på plass i Tartu som norsk sendelektor.

Då Hanseth etter to år i stillinga varsla at han ville slutte, fekk tendensane til turbulens ny kveik. For

studieåret 1997/98 lukkast ein ikkje med å få ein ny sendelektor til Tartu. Naudløysinga vart difor at tre av studentane – **Kristel Zilmer**, **Hille Lepp** og **Kadri Toompark** – frå det første kullet delte på å undervise andreårsstudentane samstundes med at dei var i ferd med å avslutte eigne studiar.

Opptak av norskstudentar har tradisjonelt skjedd kvart fjerde år, og det har aldri skorta på interesse for faget. Konkurransen om plassane har vore hard. I 1992 og 1996 vart søkjarane vurderte og plukka ut på grunnlag av prøver i engelsk og tysk. Første gong slapp tolv studentar gjennom nålauget, og andre gongen opna ein opp for fjorten nye ved ordinært inntak. Utanom desse vart tre til helsa velkomne på særskilde premissar, det vil seie mot at dei gjekk med på å koste studieplassane sine sjølv.

Presentasjon av meg sjølv

Underteikna kom til Tartu hausten 1998. Eg er fødd og oppvaksen i Sogn og Fjordane fylke. Etter vidaregåande skule budde og arbeidde eg eit halvt års tid like utanfor London. Sidan byrja eg studere norsk ved Distriktshøgskulen i Volda. Våren 1996 tok eg embetseksamen i nordisk språk og litteratur ved Universitetet i Bergen. I fagkrinsen har eg elles engelsk og allmenn litteraturvitskap. Same året fekk eg lærarpost ved ein vidaregåande skule i heimfylket mitt. Der verka eg i to år parallelt med at eg tok pedagogisk utdanning. På det tidspunktet eg søkte stillinga som norsk sendelektor i Tartu, visste eg svært lite om Estland. Men då eg fekk klarsignal frå UD, heiv eg meg rundt og for av stad. Det har eg aldri trega på. Førabels har eg takka ja til å vere norsklektor i

Tartu fram til hausten år 2000.

Stoda i dag

I januar 1999 flytta heile skandinavisk avdeling inn i nyrestaurerte lokale vis-à-vis universitetets hovedbygning. Styresmaktene i fleire land, inkludert Noreg, løyvde pengar til istandsetjing og innreiking av komplekset. Rammevilkåra for undervisninga var heller primitive oppe i "Tårnet", men i dag disponerer vi naudsynt tidhøveleg utstyr.

Det er også berrsynt at trivselen har stige nokre hakk blant studentane så vel som dei tilsette etter at vi tok i bruk dei nye fasilitetane. Vidare gler vi oss over at *Norsk-estisk estisk-norsk ordbok* ligg føre. Dette er eit omfattande og sårt tiltrengt oppslagsverk.

Når Skandinavistika omsider er samla undet eitt tak att, legg vi vinn på å fungere og profilere oss som ein ein-skap. Mellom anna satsar vi på diverse felles tilskipingar av fagleg og sosial art, der vi kjem saman på tvers av faggrensene.

Hittil har åtte studentar teke diplomeksamen i norsk ved universitetet i Tartu, men til våren vil dette talet truleg verte om lag dobla. I tillegg til norsk som hovudemne må ein lese eitt stort eller to små biemne. Normert studieid er fire år, og ein får då ei grad tilsvarende cand. mag. Ulike omstende kan likevel medverke til å seinke studieprogresjonen, til dømes mangel på kjeldemateriale og relevant litteratur.

Fjerde året skal studentane konsentrere seg om å skrive diplomoppgåve, per definisjon ei vitskapleg avhandling. Førabels er ikkje boksamlinga vår godt nok utbygd til at studentane kan fordjupe seg i eit breitt utval av emne. Rett

nok er situasjonen i ferd med å betre seg, men ideelt sett burde det finnast ei stipendordning slik at norskstudentane fekk dra til Noreg og gjere feltarbeid.

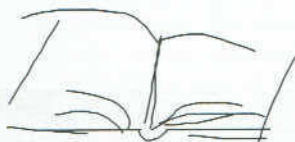
Framtida

Utan unnatak har dei uteksaminerte norskfilologane fått arbeid, sjølv om ein knapt kan seie at utdanninga alltid er relevant for det yrket dei går inn i. Ein vonar at situasjonen vert annleis i framtida. Mellom anna er det ønskjeleg at fleire av norskfilologane kan innstille seg på ein yrkeskarriere innanfor det akademiske miljøet på universitetet, men då må forholda leggjast til rette.

Etter mitt syn bør Tartu ulikool, som eit supplement til dei skandinaviske sendelektorane, i større grad basere seg på å rekruttere kvalifiserte estarar til undervisningsstillingar på Skandinavistika. To kvinnelege studentar er registrerte på magister-/hovudfagsnivå. Desse står i prinsippet for den forskingsaktiviteten som vert driven ved norskseksjonen for tida. Den eine av desse er Kristel Zilmer som har spesialisert seg på runer og hausten 1999 har eit forskingsopphald i Oslo.

Neste sommar reknar eg med å delta i prosessen med å velje ut ti til femten nye framtidige norskfilologar. Vi oppmodar særleg gutar om å søkje. Eg kan ikkje skjønne anna enn at det ville vere positivt om ein fekk ei jamnare fordeling av kjønna i gruppa. Etter alt å dømme kjem eg i nokon mon til å justere opptakskriteria. Slik eg ser det, er det eit kjernepunkt at ein sikrar seg ein studentmasse som har potensiale til å nå ein viss akademisk standard. Norskstudiet på universitetsnivå inneber meir enn rein språkopplæring.

Jan-Ivar Byrkjemoen:

BØKER OG TIDSSKRIFTER

Ny roman av Enel Melberg

Vi er oss kanskje ikke så sterkt bevisst at en av de fremste estiske prosaistene faktisk bor i Norge – muligens fordi vi ikke tenker på henne som ester. **Enel Melberg** skriver nemlig på svensk og blir utgitt på norsk. Estlands-nytt nr. 4, 1997 brakte intervju og omtale av hennes bok *Dyret som ikke finnes*, oversatt av Atle Næss, Gyldendal 1997.

Hennes nyeste roman har tittelen *Herr Brecht og hans kvinner*. Liksom den forrige er den oversatt av Atle Næss og utgitt på Gyldendal. Romanen har forfatteren Berthold Brecht som sentral figur. Den bygger på dokumentarisk materiale, men er ingen Brecht-biografi. Fire av kvinnene omkring Brecht kommer til orde med sine historier.

Enel Melberg har vært fascinert av disse kvinnes fascinasjon. Hun har

stilt seg spørsmålet om hva det var som fikk begavete, sterke kvinner til å gi seg over til denne mannen og la seg utnytte både som kvinner og kunstnere.

Veien til dette materialet gikk via den estiskfødte forfatteren **Hella Wuolijoki** (1886-1954) som spilte en viktig rolle i finsk kulturliv og politikk helt fra 1920-årene til sin død. Hun er den personen Brecht og verdenslitteraturen kan takke for tilblivelsen av *Herr Punttila og hans tjener Matti*.

Et sted skildrer Hella Wuolijoki hvordan hun i 1941 i Finland fikk besøk på godset sitt, Marleback, av Brecht med kone og to elskerinner. Dette er en konstellasjon med mye krutt i, og Enel Melberg forsøkte først å utnytte dynamikken i dramaform før hun endte opp med romanversjonen. Første kapittel i romanen er om Hella Wuolijoki.

En eksilforfatter vender hjem

En av de betydeligste lyrikerne i estisk etterkrigslitteratur, **Kaljo Lepik** døde i sommer i Estland.

Lepik var født i Koeru i Järvamaa 1920, gikk på gymnaset i Tartu og tok i 1942 fatt på studiene i nordisk historie og arkeologi. I 1943 ble han mobilisert av tyskerne, og i 1944 flyktet han til Sverige.

Lepik gav alt i alt ut 12 diktsamlinger. Han brakte inn i lyrikken en bygderealisme med sølete grusveier, lukt av kjerresmøring, skjenkestuer osv.,

men også vare bilder av hjemmet, skildringer av en ung manns melankoli og trassig fedrelandsk patos.

Samlingen *Kerjused trepidel* (Tig-gerne på trappa) skal ha hatt en avgjørende innflytelse på den fornyelsen av lyrikken som skjedde i Estland i 1960-åra. Lepik hadde da begynt å gruble over universet, over menneskehetens utvikling, religioner og guder.

Blant elementer som siden kom til, er folkediktingens stilmidler, godgjørende latter på bekostning av eksilesternes småborgerlige miljø, men først og fremst politisk satire og allegori.

Lepik var aktiv i eksilesternes litterære virksomhet. Under den sovjetiske okkupasjonen var det noen som gjennomgikk den ydmykende prosessen, søkte Moskva om visum og besøkte sitt gamle fedreland. Lepik var blant dem som ikke gjorde det. Han hevdet at emigrantens stilling ikke ville være troverdig om han nå og da besøkte det landet han hadde flyktet fra.

Lepiks siste diktsamling, *Öön tütar* (Nattens datter), ble utgitt i Estland i 1992. Ved sin død hadde han i stor grad, både fysisk og åndelig, vendt tilbake til fedrelandet. Han ble gravlagt på Metsakalmistu i Tallinn – gravlunden der de fleste betydelige estere blir stedt til hvile.

Finsk-ugrisk kultur

Kaljo Põllu: *Kakskümmend soome-ugri uurimisreisei. Twenty Expeditions to the Finno-Ugrians*. Tallinn 1999, 224 s.

Kaljo Põllus første reisebok, *Kümme soome-ugri uurimisreisei. Ten Expeditions to the Finno-Ugrians* kom ut i 1990. Den fortalte om ekspedisjoner

Kaljo Põllu i perioden 1978-88 hadde ledet i egenskap av lærer ved kunsthøgskolen i Tallinn. Deltakerne var kunstelever. Ekspedisjonene var på den ene sida et ledd i studiet, på den andre sida var den en informativ oversikt med førstehånds kunnskap for alle dem som kanskje ikke var så inne i forholdene for de mange og oftest små folkeslagene som esterne er i slekt med.

Kaljo Põllu

De finsk-ugriske stammene bor stort sett i forskjellige deler av Sibir, spredt over enorme områder. De fleste viser tendenser til å dø ut eller gå gradvis opp i majoritetsbefolkningen.

Fram til årets bok har det skjedd enormt mye både innen finsk-ugrisk forskning og i ytre forhold. Boka presenterer ikke bare de finsk-ugriske folkene, den gjør også streiftog inn i det åndelige livet deres.

Kaljo Põllu er en av Estlands bety-

deligste kunstnere i dette århundre. Reisebøkene viser at han også har en særegen begavelse som filosof og etnograf. Med sitt rike illustrasjonsmateriale er bøkene i tillegg til alt annet også vakre. (Du vil være stolt av å gi den som julepresang til dine estisk- eller engelskkyndige venner.) Noe av forfatterens siktemål har vært å vise sammenhengen mellom den åndelige verden og folkenes kunstneriske uttrykk.

Folkloristikk

Karin Ribenis: *Eesti Ravaluule bibliograafia (1918-1992) 1-2*. Utgitt av Eesti Keele Instituut. Folkloristika osakond, Tallinn 1997. 612, 247 s.

Denne bibliografien inneholdt 6478 titlar om estiske folkeminne: oversiktsverk, biografier og forskingsinstitusjonar. Hovuddelen omfatter viser, forteljingar, ordtak og gåter, folketru og skikkar, musikk, dans, leikar og barnetradisjon, epos, folkeminne og litteratur. Siste kapittel tar opp artiklar om folklorisme eller revitalisering av folkeleg tradisjon. Andre bandet inneholdt register over forfattarar og utgjevarar, personar, estiske stadnamn, utanlandske stadnamn forutan eit omfattande sakregister.

Vil nokon lesa meir om for eksempel folkekulturen på Kihnu, som er omtalt på annan stad i dette heftet, så er der tilvisingar til ca 30 titlar.

Naturlegvis er hovudmengda av titlar på estisk, men bibliografien inkluderer også arbeid på andre språk, som engelsk, tysk og svensk. For alle som er interesserte i estisk folkediktning, er dette ei gullgrube. Og som alle estiske bøker er den også rimeleg. (R. Kvideland)

Partsinnlegg

Nå skriver også de estiske politikerne bøker for å gi sin egen versjon av begivenhetene og overbevise om sin egen visdom og generelle fortrefelighet. **Edgar Savisaar**, lederen for Estlands største parti, Keskerakond (Senterpartiet), har gitt ut ei bok med tittelen *Usun Eestisse* (Jeg trur på Estland) der han analyserer landets innen- og utenrikspolitikk. I første del er det kommentarer til den nærmeste fortida og vurderinger av de fem statsministrene landet hittil har hatt. I den andre delen behandler Savisaar utenrikspolitikken og forholdet til nabolanda. Tredje del er tilegnet den estiske middelklassen. Boka er på to hundre sider og koster EEK 140.

DES-nytt

Medlemstidsskriftet til Dansk-Estisk-Selskap er kommet ut med nr. 25, oktober 1999. Redaktør **Peter Kyhn** har fylt 52 sider med interessant og nyttig stoff. I tillegg til artikler om historiske og politiske forhold, næringsliv, kultur o.s.v. får vi et gløtt inn i foreningsaktiviteten til vår danske søsterforening. Det kan gjøre oss litt misunnelige når vi leser om sju medlemsmøter på et år. Tidsskriftets adresse er

Dansk-Estisk-Selskap
Holsteinborg DK-4243 Rude.

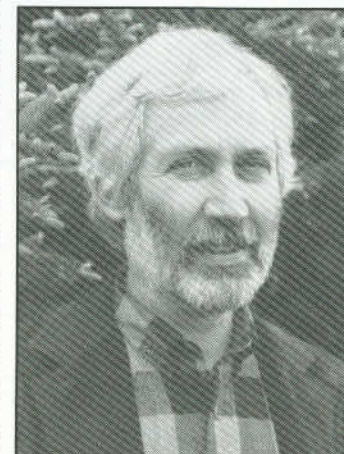
Nå også på dansk

En av de mest oversatte estiske forfatterne er **Jaana Kaplinski** som nå har fått sine dikt utgitt også på dansk i gjendiktning ved Peter Nielsen.

Vi minner om at samlingen *Same hav i oss alle* kom på norsk allerede i 1988. Den er blitt et klenodium for lyrikkelskere. Norsk-estisk forening fikk overdratt restopplaget og sitter enda inne med noen eksemplarer som du har sjansen til å skaffe deg for en billig penge. Om du altså skynder deg. Prisen er bare NOK 50 + porto, henvendelse til Bjarne Stabæk, Vannposten 3, 3040 Drammen.

Vi tar nedenfor med et dikt av Jaana Kaplinski, som en liten smakebit, her gjendiktet av Turid Farbrege.

<i>Alasti oled</i>	<i>Naken er du</i>
<i>sügis</i>	<i>i hausten</i>
<i>sügis sinus</i>	<i>hausten i deg</i>
<i>sügis tulemas</i>	<i>hausten på veg</i>
<i>majja aknasse aeda</i>	<i>i huset vinduet hagen</i>
<i>tulemas meelde</i>	<i>i fugen</i>
<i>et maja</i>	<i>at huset</i>
<i>jääb tühjak</i>	<i>blir tomt</i>
<i>ja vesi anumates</i>	<i>og vatnet i kara</i>
<i>jahtub jäätub</i>	<i>kolnar klakar</i>
<i>sügis üks</i>	<i>hausten ein</i>
<i>selle suure kurbuse</i>	<i>av det store tungsinn</i>
<i>nägudest</i>	<i>i ansikta</i>
<i>mida</i>	<i>det som</i>
<i>hüütakse</i>	<i>ein kallar</i>
<i>ajaks</i>	<i>tid</i>
<i>mille</i>	<i>i veksende skugge</i>
<i>kasvava varju</i>	<i>av den</i>
<i>all</i>	<i>står du</i>
<i>seisad sa</i>	<i>nakne barn</i>
<i>alasti laps</i>	<i>diktar</i>
<i>luuletades</i>	<i>om kjærleiken og</i>
<i>armastusest ja</i>	<i>om døden</i>
<i>surmast</i>	

Europeisk folkekunstpris til Estland

Av Reimund Kvideland

Den europeiske folkekunstprisen 1999 frå Alfred Toepfer Stiftung i Hamburg vart tildelt folkloregruppa **Kihnumua** som høyrer heime på den vesle øya Kihnu utanfor Pärnu på vestkysten av Estland. Tradisjonelt var fisket hovudnæringa, og det oppstod store problem då fiskekollektivet vart lagt ned etter frigjeringsa. Over halvparten av befolkningen har flytta frå øya som i dag er nede i om lag 600 innbyggjarar. Mange av mennene er gjestearbeidarar i Norge og Sverige.

Under leing av eldsjela **Katrin Kumpan** arbeider Kuhmua for å halda oppe den tradisjonelle danse- og songtradisjonen, bryllaups- og festradisjonar, tekstil og bunader. Ei stor barnegruppe sørgjer for at gruppa får tilvekst. Dei ser alle på prisen som eit velkome signal til heile øya om å ta vare på den særmerkte øykulturen.

Prisutdelinga den 26. juli var lagt til Kihnu-dagane då mange av utflyttarane kom tilbake. Mellom gjestene var den

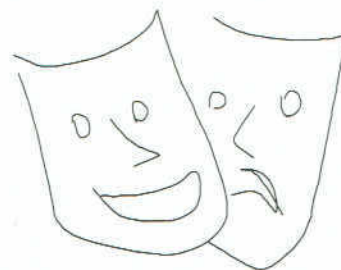
estiske kulturministeren **Signe Kivi**, leiar for det nasjonale folklorerådet **Ingrid Rüütel**, rådgjevar for folkekultur i Kulturdepartementet **Alar Ojalo** og generalsekretær for det nasjonale folklorerådet **Anne Ojalo**, kultursjef i Pärnu distriktet **Aet Maatee**. **Birte** og **Heinrich Toepfer** representerte Alfred Toepfer Stiftung. **Reimund Kvideland** som er medlem av juryen, heldt laudatio.

Sigrid, Maris og Ingrid fra barnegruppa i folkedanslaget på Kihnu, her på heimveg frå kulturhuset 23.7 etter ei danseoppvisning for turistane. (foto: TF)

Pristakarane blir utvalde av ein jury som består av fem forskarar frå ulike delar av Europa. Prisen er nå på 15.000 DM. Kihnumua er den andre estniske gruppa som får prisen. Den første var folkevisegruppa Helemkaala frå Võru i Setumaa i Sørøst-Estland.

Karl J. Hansen:

TEATER

Henrik Ibsen er fortsatt den dramatiker som oftest blir spilt på estiske scener. Dramateateret i Tallinn hadde 24. september premiere på *En folkefiende* (Rahva vaenlane). Stykket ble innstudert allerede i vår og finpusset før premieren. Ülev Aaloe har for anledningen gjort en ny oversettelse.

Regissøren, **Kurt Nuotio**, er hentet fra Helsingfors. Rollebesetningen imponerer med noen av de mest kjente skuespillerne i Estland: **Martin Veinmann** i rollen som doktor Stockmann og **Ülle Kaljuste** som hans kone. Alternerende som byfogd og motspiller møter vi **Mikk Mikiver** og **Evald Hermaküla**.

Linnateater (Byateateret) spiller fortsatt **Henrik Ibsen: Fruen fra havet** (Naine merelt), en forestilling som Estlandsnytt brakte utførlig omtale av i første nummer for i år.

Radioteater

Bøker er ikke lenger bare bøker. De utvikler seg videre til film og drama. Estisk radio sendte 4. august en 50 minutter lang hørespillversjon av Knut

Hamsun: *På gjengrodde stier* (Rohitud radadel). Dramatiseringen var ved **Heidi Sarapuu** ved Teater Varius.

MUSIKK

Nordic Voices

Den norske gruppa Nordic Voices turnerte i slutten av september i Estland der den opptrådte med "Sense and nonsense". Det var konserter i Johanneskirka (Jaani kirik) i Valga, i universitetets aula i Tartu og i konsertsalen Estonia i Tallinn.

Konsertene var et samarbeidsprosjekt mellom Rikskonsertene og Eesti Kontsert. (Viiu Astel)

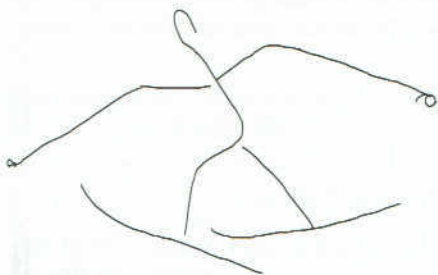
Filmfestival

Nordisk ungdomsfilmfestival blir arrangert i Rakvere i slutten av september. Festivalen blir arrangert for femte gang, men andre gang med deltaking også fra de baltiske land. Bak evenementet (les: omkostningene) står først og fremst Nordisk ministerråds informasjonskontor og Rakvere by.

Rakvere ligger ca. 100 km øst for Tallinn. Det er en liten by med om lag 19 000 innbyggere, kjent for sin kulturinteresse. Blant annet er det et aktivt institusjonsteater i byen. (V. Astel 21.9.)

Edit-Mai Granhaugen:

IDRETT

Som om ikke Estland hadde nok å stå på hodet for de første julidagene med sangfestival, dansefestival, råkjøring på veiene etc. etc. ...

Etter andre etappe i sykkeløpet Tour d'France kunne **Jaan Kirsipuu** som den første esteren i historien iføre seg den gule lederskjorta. Han var også den første esteren som oppnådde etappeseier i dette løpet. Han hevdet seg bra så lenge etappene ble kjørt på flatmark, men måtte bytte skjorte da fjellklatringa begynte. Etter skjortebyttet kastet han også inn håndkleet og brøt løpet. I stedet drog han hjem til Estland på hyllningsreise.

En annen av årets helter heter **Urmet Uusorg**. Han satte estisk rekord på 800 m under et løp i Finland i juni. Den samme Urmet løp 800 m på Bislet 30. juni og fikk da den beskjedne tida 1.48.08 samtidig som Wilson Kipketer kom inn på 1.43.11. Vebjørn Rodal skal vi ikke nevne. I EM i Sevilla var det tydelig at Uusorgs rekordløp var et blaff, men han kan komme sterkt tilbake neste sesong.

Trelandskampen i friidrett for kvinner og menn mellom de baltiske land siste helg i juni ble vunnet av Estland med 287 poeng foran Latvia 238 og Litauen 236. Regjerende innendørs europamester i tikamp, **Erki Nool**, stilte opp i flere av øvelsene, vant lengdesprang med 7,45 og deltok på det vinnende laget i 4x400 m stafett. Estland tok alt i alt førsteplassen i 18 av 37 øvelser. Det fremste resultatet oppnådde **Aleksander Tammert** med 62,88 i diskos.

Verken Nool eller Tammert innfridde forventningene i Sevilla. Det beste estiske resultatet stod kanskje **Kärt Siilats** for. Hun kom til høydefinalen for kvinner og hoppet estisk rekord med 1,89 m.

Gyngerekord og konebæring

Vi får sette det i idrettsspalta!

Esterne har gjort **gynging** til sport og vitenskap. Det gjelder å bygge opp så stor fart at hele gynga svinger om akselen og utøveren går inn i fullstendig kretsløp. Gyngestengene skal være så lange som mulig, og ingen sikkerhetsforanstaltninger blir brukt. Da er det virkelig en kraftprestasjon å henge 13 meter over bakken med hodet ned.

Esterne har patentert innretningen, noe som synes å stå i strid med prinsippet om at idrettsredskapen skal være tilgjengelig for alle interesserte utøvere. Hva sier Juan Antonio Samaranch?!

Liksom Fosbury-floppen og Boklövs V-stil på ski ble tatt opp av konkurrentene, må esterne regne med at finnene går over til den estiske teknikken i **konebæring**. Dette er som

kjent en tradisjonell finsk idrettsgrein med verdensmesterskap i Sonkajärvi hvert år.

I fjor seiret et estisk par som benyttet seg av en revolusjonerende ny teknikk der kona henger med låra over skuldrene og kroppen nedetter ryggen på mannen som bærer. Det betyr både at tyngdepunktet er flyttet høyere opp og at mannen har friere armbruk. (At finnene dessuten er de feitest i Europa og estiske kvinner noen tørre fliser, unnlater vi taktfullt å nevne – av hensyn til begge nasjoner.)

VM 1999 endte med tredobbel estisk seier, så nå må finnene skjerpe seg!

Fotball

Fotballspillere er blitt en ny estisk eksportvare. Internasjonalt mest kjent er målvakta **Mart Poom** som spiller for den engelske klubben Derby County. Den hittil dyreste esteren er angreps-spilleren **Andres Oper** som i sommer ble solgt til Aalborg for 15,1 millioner EEK. Oper er født 1977, han er 184 cm høy og veier 77 kilo. Han har vært på det seirende laget, dvs. Tallinna FC Flora, både i serien og i cupen. Under mottoet "alt for idretten" vil Oper bli fritatt fra den estiske verneplikten. (JV)

"Årets estlandsvenn"

Norsk-estisk Forening har på årsmøtet 23.3. 1999 vedtatt å opprette en pris kalt "Årets estlandsvenn". Prisen kan deles ut til enkeltperson, organisasjon, offentlig myndighet eller bedrift i Norge som i løpet av året har foretatt seg noe som på en positiv måte har bidratt til å styrke forbindelsene mellom enkeltpersoner, organisasjoner, myndigheter eller bedrifter i Norge og Estland. Tiltaket kan være av planlagt karakter, men kan også deles ut som en anerkjennelse for en uplanlagt /spontan positiv hendelse.

Prisen består av et innrammet diplom og blomster. Prisoverrekkelser vil bli foretatt på foreningens årsmøte.

Forslag til "Årets estlandsvenn" sendes innen **1. desember 1999** til Norsk-estisk forening, v/leder Bjarne Stabæk, Vannposten 3, 3040 Drammen.

KOIT OCH HÄMARIK

Esterna har liksom alla andra folk sina egna skapelseberättelser och myter. Vid det nationella oppvaknandet i början av 1800-talet tecknades de ner av sådana personer som Friedrich Reinhold Kreutzwald (1803-1882, skaparen av "nationaleopset" *Kalevipoeg*) och Friderich Robert Faehlman (1798-1850). Här är en sådan, som förklarar Morgonrodnaden och Aftonrodnadens mysterier.

Gjenfortalt av Enel Melberg.

Vanaisa, Gammelfar i himlen, som är alla tingens fader, hade två trogna tjänare; den ene hette Koit, Morgonrodnaden, den andra hette Hämarik, Aftonrodnaden. Båda hade han givit evig ungdom.

Den första kvällen sa han till Hämarik:

- I din vård, min dotter, ger jag den sjunkande solen. Släck den om kvällen och göm den väl, så att det inte sker någon skada med den.

Och Hämarik släckte solen och gömde den så att ingenting kunde hända med den.

Morgonen därpå sa Vanaisa till Koit:

- Din plikt, min son, ska vara att tända solen och göra den redo för sin färd över himlavalvet.

De båda tjänarna utförde troget sina oppgifter. Aldrig glömde Koit att väcka solen och se till att den steg opp i öster om morgonen. Under vintern när den var trött, lät han den vila längre, den fick stiga opp senare och komma i säng tidigare, och den färdades närmare jorden än på sommaren.

När våren kom och det blev mycket att göra, skulle den börja sitt arbete allt tidigare och tidligere, och mitt på sommaren, när det var som brådest sov den

bara en kort stund. Då fick Koit nästan genast ta emot solen ur Hämariks hand, just när hon skulle gömma den för natten.

Årets vackraste tid var inne. Den längsta dagen närmade sig sitt slut. Alla blommor doftade, alla fåglar kvittrade ikapp och människorna sjöng av glädje. Och Vanaisas två trogna tjänare såg varandra djupt i ögonen.

Hämarik la den sovande solen i Koits hand, deras händer möttes, en häftig rodnad slog ut på bådas kinder och sakta, sakta förde de sina läppar mot varandra. Himlen stod i brand och Vanaisa såg vad som skedde, när rodnaden la sig och det nästan blev mörkt, strax innan det blev dags för Koit att fara opp med solen igen.

Nästa dag kallade Vanaisa sina båda tjänare till sig och sa:

- Jag är nöjd med ert arbete och jag vill att ni ska vara lyckliga. Hädanetter ska ni få tillhøra varandra och utføra era plikter tillsammans – som man och hustru.

Båda ropade förskrækta:

- Fader, förstør inte vår glädje! Låt oss för alltid få vara brud og brudgum, så att vår lycka alltid ska förbli lika ung og ny!

Vanaisa småskrattade og gav dem sin välsignelse.

De båda älskande möts nu endast en gång varje år, og då bara för fyra korta veckor. När Hämarik överlämnar den vilande solen till Koit, griper de varandras händer og kysser varandra. Rodnaden på Hämariks blossande kinder återspeglas i den skära aftonhimlen, medan det gula skenet på dess yttersta

rand förbådar den stigande solen, som Koit just har tændt på nytt.

Och varje gång smykker Vanaisa deras møte med blomstrande ängar, og näktergalarna smattrar og sjunger og retas med Hämarik, som rodnar allt djupare og djupare.

Skogsbrør i vår tid

Då Sovjet okkuperte Estland, vart skogen tilhaldsstad for motstandsfolket. Gutta på skauen heitte på estisk *metsavennad* dvs. "skogsbrørne". Dei kom etter kvart ut blant folk, for ingen kan leva evig i skogen, seiest det.

Aivar Voitka og Ülo Voitka drog til skogs for 13 år sidan for å koma unna lovens lange arm. Dei hadde små brotsverk på samvitet og ein umåteleg skrekk for å hamna i fengsel. Så har dei budd i hytter eller jordholer, levd av fiske og fangst, stole litt når det trongst. Dei har ufrivillig støytt saman med politifolk ved fleire høve der dei alltid har drege det lengste strået medan avvæpna, uskadeleggjorde politiar sit bakkbundne igjen på skogstuvane. Ein pensjonert lensmann har gjort det til livsoppgåva si å fanga dei to.

Ei av dei siste bragdene stod brørne for ved inngangen til juli månad då dei fanga ein 44 år gammal mann, surra han fast og drog av garde med bilen og mobiltelefonen hans pluss 900 EEK i kontantar. Hendinga tyder på ein ny taktikk, for det var første gongen brørne gjekk til åtak først. Nokre dagar seinare

melde avisene at brørne kunne vera farlege ettersom dei sannsynlegvis har handgranatar. Truleg var denne meldinga eit forsøk på å venda opinioenen mot dei to fredause.

Folk flest har stor sympati for brørne. Dei har blitt eit slag heltar i stil med Robin Hood, eller for oss noko i retning av Gjest Bårdson. Det strøymer inn meldingar om at brørne skal vera observerte snart den eine, snart den andre staden, ofte samtidig på fleire hundre kilometers avstand.

Livet i skogen, særleg om vinteren, kan vera slitsamt nok, så i august sende brørne via avisene eit brev til regjeringa med spørsmål om amnesti. For å bevisa at det ikkje var skjemt eller forfalsking, farga dei fingertuppene med kulepennblekk og sette tydelege fingeravtrykk ved sida av underskriftene.

Var det opp til folkefleirtalet ville dei sikkert blitt tilgitt alle syndene og motteknene med opne armar som eit slag nasjonale heltar. Regjeringa nekta på formelt grunnlag å ta stilling i saka: Brevet var ikkje sendt til den rette instansen! (TF)

Lokalvalg 17. oktober

Av Jostein Langmyr

Bare et halvt år etter parlamentsvalget i mars går esterne til valg på kommunale styresmakter. Det er registrert 18 partier. Stort sett må en likevel regne med at de samme sju som er representert i nasjonalforsamlingen, vil dominere i de lokale valgene. Blant annet fordi mange av rikspolitikkerne kandiderer også lokalt, noe som altså er fullt mulig ifølge estisk valglov. Valgresultatene i oktober blir en interessant pekepinn om endringer i støtte både for partiene og de enkelte politikerne.

Forskjellige lokale lister og valgforbund kan nok noen steder ha en viss betydning om de profilerer seg sterkt nok på lokale saker. F.eks har modige kvinner i Muuga satt opp ei rein kvinne-liste som blant annet konkurrerer med Noored (De unge) som bare stiller opp ungdom på 21-22 år. Det er grupper som tradisjonelt ikke har kommet til orde i styrende organer.

"Andres Tarand til president. Stem på de moderate" stod det på plakaten folket våknet opp til den 13. september. Om en ikke visste bedre, kunne en trodd at det var presidentvalg som forestod. Presidentskiftet kommer imidlertid først høsten 2001, og det er dessuten parlamentet som foretar det valget. Har de lokale valgene da noe med presidentspillet å gjøre?

Om noen i Norge undret seg over rikspolitikernes debatt-temaer og rikspolitiske innspill, så bleikner det i estisk sammenheng der lokalvalget av mange blir ansett som intet mindre enn

den innledende fasen til presidentvalget.

Derfor er også skittkastinga i gang. Det gjelder allerede nå å sverte de mest aktuelle presidentkandidatene. Det blir ikke noe koselig å lese estiske aviser om det skal holde på i to år.

Hvem har stemmerett?

Stemmerett har under visse forutsetninger både estere og utlendinger. De tre første punkta gjelder begge befolkningsgrupper, de to siste er krav som blir stilt til utlendingene.

- 1) han må ha fylt 18 år
- 2) han må være fast bosatt i valgdistriktet
- 3) han må ikke være umyndigerklært av noen rettsinstans
- 4) han må ha fast oppholdstillatelse
- 5) han må ha vært registrert som bosatt i fem år i det valgdistriktet der han skal avgi stemme.

Estiske statsborgere som har fylt 18 år, kan stille til valg om de innen 1. august har registrert seg, behersker estisk på tilstrekkelig høyt nivå og ikke er umyndiggjort av noen instans.

Det er interessant at utlendinger – dvs. personer uten estisk statsborgerskap – får stemme, og at det blir stilt språklige krav til dem som velges. Språkparagrafen er ny i estisk lovgivning. Den er møtt med til dels sterk kritikk - ikke bare fra Moskva, men uten at kritikerne har kunnet forklare hvordan de mener at en representant skal kunne gjøre en tilfredsstillende jobb når han ikke forstår noe av forhandlingene.

Rekordsommar

Varmast i manns minne, og det er ikkje så rart. Det vart i Estland sett fleire slag varmerekordar i sommar. Dessverre er det ein samanheng mellom varme, bading og drukning, så det vart også drukningsrekordar.

Juni månad var i Estland den varmaste som nokon gong er målt. Gjennomsnittleg temperatur på værstasjonen i Tartu var 19,2 grader. Den førre rekorden på 19,0 var frå 1876.

Litt lenger sør, i Võru-fylket, har dei ikkje like gamle målingar å samanlikna med, men der var gjennomsnittstemperaturen i år endå høgare – 19,6 grader! Rogalandsbønder på vitjing hjå yrkesbrør i området akkurat på den tida sakna nok av og til ein svalande jærvind.

I dei grunne estiske vatna og stilleflytande elvane steig temperaturen fort etter jonsok til kring 24-26 grader. Då skulle det ikkje vera noka orsaking om ein ikkje lærer å symja!? Eller skal vi godta at ikkje alle orkar å vassa så langt ut at grunna tek slutt.

Gennadi Jagomägi som lesarane elles kjenner som mangeårig leiar for norskforeininga i Tartu, har gitt ut ei lita bok med rettleiing for slike som skal læra å symja. Sommaren 1999 var som skapt for symjekurs.

Opplæring trengst, for 10-12 drukningar i løpet av ei helg er "normalt" i den beste båt- og badesesongen.

Ettersom alkoholen er innblanda i 35 – 50 % av drukningsulykkene, vil arbeidet for fråhald ha ein viktig preventiv verknad. Ein sommarrekord i drukningskap stod parlamentsmedlem Kalev Kallo for då han kjørde med ein

promille på 3,43 og bulka fleire bilar midt i Tallinn. (TF)

Rekordhaust

Utover hausten har avisene nesten dagleg kome med meldingar om kjempegraskar og kjempepoteter. Eigenleg vart visst sommaren litt for tørr til at det kunne bli dei heilt store graskara.

Ein bonde i Põlvamaa fortalde at hadde sett fem bøtter med poteter og hausta 40. Det vart nemnt som noko heilt einestående, men betyr i praksis berre ei åttedobling. Kva seier dei norske pottitbøndene om ei slik avkastning? Kampen om den største einskildpoteta bølga mellom fylka. Jõgevamaa heldt leiinga nokre dagar med ein knoll på 1006 gram. Då den vart overtrumfa av fleire som var røselegare, viste det seg at same fylket hadde ein endå større i baklomma og kunne slå i bordet ein rugg på 1136 gram.

Men alt dette er lenge sidan. Virumaa kom på banen med ein knoll som fekk visaren til å svinga heilt til 1450 grams-streken og følgde opp med ei førebels toppnotering på 1522 gram.

Om vi ser dette i verdensperspektiv, så nemner Guinness' rekordbok ein potetkoloss fra Isle of Man på heile 3,5 kilo, så dei estiske pretendentane har noko å tøya seg etter.

Men ein estisk rekord av eit anna slag kan liggja betre an til notering. Ein arbeidslaus mann i Tartu vart 13. september teken då han for 70. gong var i ferd med å stela ei pakke kaffi. Han har spesialisert seg på steling av kaffipakker som han sel. Straffa denne gongen vart 3 dagars arrest. (TF)

Forræderne iblant oss

Bak de politiske kulissene foregår det ting som vanlige mennesker har vanskelig for å begripe. Esterne fikk i september enda et sjokk. Denne gangen forårsaket av nye opplysninger om Konstantin Päts (1874-1956), den høyt respekterte siste presidenten før Sovjets okkupasjon. Han er i folks bevissthet bevart nærmest som en martyr. Arkivmateriale viser nå at han i en årrekke mottok penger fra russerne. Hvordan var det mulig? Var Päts egentlig Moskvas mann?

Av Jostein Langmyr

Alle med litt historisk kunnskap om Estland kjenner navnet **Konstantin Päts** – landsfaderen, helten, martyren. Han deltok i revolusjonær virksomhet, ble dødsdømt og oppholdt seg i Sveits og Finland før han i 1909 vendte tilbake til Estland. Han ble sjef for en provisorisk regjering i februar 1918 og fungerte som rigivanem (rikseldste), dvs. en kombinasjon av president og statsminister, i 1921. 1923-25 og 1932-33. Sammen med general **Johan Laidoner** gjorde han statskupp i mars 1934, angivelig for å hindre fascistiske krefter i å gripe makten, og styrte med hard, eneveldig hånd.

Päts var landets leder da avtalen om russiske baser ble underskrevet i september 1939, og da Sovjets satte fram sitt ultimatum i juni 1940 med krav om utvidet kontroll. Päts ble siden deportert og døde i Russland. Det var en sak av stor nasjonal betydning da de jordske levningene for noen år siden ble funnet og ført til Estland hvor de fikk en ærefull begravelse.

Historikeren **Magnus Ilmjärv** har siden 1991 drevet omfattende forskning blant annet i Utenrikspolitisk arkiv i Moskva. Han har særlig vært opptatt av Estlands første selvstendighetsperiode.

Funnene hans er interessante nok til at det blir bok av det. Og de er sensasjonelle nok til at dagspressen har vært interessert.

Stort sett har Ilmjärv kategorisk nektet å la seg intervju, bortsett fra i avisa Eesti Ekspress 9. september. Samme nummer bringer også en tre siders artikkel om forholdet mellom Päts og russerne. Samtidig innledet Ilmjärv en hel føljetong over samme tema i avisa Postimees.

Det folk har gremmet seg mest over, er opplysningen om at Konstantin Päts til langt inn i 1930-åra mottok penger fra russerne – 4000 dollar per år, for å være helt nøyaktig, det samme som f.eks. landets ambassadør i Berlin den gangen hadde som årsgasje.

Ilmjärvs bok kommer til å inneholde et kapittel på ca. 50 sider bare om forholdet mellom Päts og den sovjetiske ambassaden i Tallinn. Forholdet ble ifølge Ilmjärv innledet i 1924 og båndene styrket da Stalins Sovjet sa seg villig til å omorganisere oljesyndikatet sitt til et sovjetisk-estisk fellesforetak. Sovjet skal ha utnyttet oljemonopolene sine i flere land for å oppnå innflytelse. I Estland ble børskomiteens formann, Päts, i all stillhet vervet som rådgiver og jurist.

Etter at partene hadde gitt opp pro-

spektet, mottok Päts fortsatt sine hemmelige dollar. Beløpet ble muligens utbetalt for siste gang i 1934.

Estisk presse har nylig avslørt at Konstantin Päts og general Johan Laidoner var med på sin tids form for pengevasking. De hjalp Moskva med å selge gullet sitt i utlandet da Vesten ikke ville kjøpe det.

Historieforskere som har uttalt seg, mener at Päts ikke var spion i egentlig forstand, bare lobbyist og informant for den russiske ambassaden i Tallinn, eller et slags påvirkningsagent på samme måte som det er blitt påstått om Finlands henfarne president, **Urho Kekkonen**.

Et faktum er ikke bare et faktum, det er en detalj i en sammenheng. Dessuten er alle fakt mulige objekter for fortolkning. Ta f.eks. en uttalelse av Päts om at han har russisk sjel, russisk oppdragelse og russisk utdannelse. Etter Ilmjärvs oppfatning viser dette en total underkastelse overfor sovjetene. Men satt inn i den opprinnelige sammenhengen var det trolig ment å være en klargjøring av hva slags bakgrunn en ester uunngåelig hadde når han var født under russifiseringsperioden i siste del av 1800-tallet.

Päts fikk etter hvert økonomiske interesser i estisk næringsliv. Når han gjorde framstøt overfor russerne om bestillinger til estisk industri, kan det saktens tolkes som et tiltak der egen økonomisk vinning og styrket politisk makt ville bli resultatet. Men det går vel ikke an å avskrive den muligheten at motivet faktisk i første rekke var allmenne nasjonale interesser.

Dokumentene forteller om tette forbindelser med russerne, men hva slags konkrete utslag gav dette seg,

hvilke konkrete resultater ble det? Her må det bli med et eksempel:

Det var som kjent et mål for sovjetisk utenrikspolitikk å hindre statlige sammenslutninger eller altfor nært samarbeid mellom de baltiske landene. På det feltet kan russerne faktisk via Päts ha hatt en viss innflytelse på begivenhetene. Etter russisk ønske gjorde Päts blant annet det han kunne for å få avsatt en utenriksminister som var altfor opp- tatt av en baltisk forsvarsunion.

I Moskva-arkivene har Magnus Ilmjärv også funnet materiale om statsoverhodene i Latvia og Litauen. Ifølge kildene utbetalte kommunistene pengestøtte både til **Kārlis Ulmanis** og til **Antanas Smetona**.

Ulmanis var Latvias første regjeringssjef 1918-21, statsminister 1925-26 og 1931. Han gjennomførte et statskupp i 1934 og satt som nesten eneveldig president 1936-40.

Smetona proklamerte det selvstendige Litauen i 1918 og satt som president 1926-40; landet ble en ettpartistat i 1935. Av de tre var Smetona først ute med statskupp, allerede i 1926. Arkivene viser at russerne var informert i forveien om alle detaljer, unntatt datoen. Forberedende forhandlinger var ført i den sovjetiske ambassaden allerede så tidlig som i 1923. Russerne var også innforstått med påskuddet: kuppet var nødvendig på grunn av den kommunistiske faren. For å gjøre det hele mer troverdig, ble fire kommunister etterpå skutt – noe som visstnok tross alt var en ubehagelig overraskelse for russerne.

Med andre ord hadde ikke russerne

(Fortsetter på side 45)

Postkassa

Med undring las eg i Estlandsnytt 2, 1999 om estiske prestasjoner på internasjonalt nivå innan vinteridrett. Der var Kaija Parve gløymd. Ingen annan estisk idrettsutøver har til denne tid vunne like mange internasjonale tevlingar som henne. Ho vart sjuddobbelverdsmeister i skiskyting. Dessverre var Estland då okkupert alik at alle desse triumfane er protokollførde som sovjetiske singlar. Men Estlandsnytt nemner bronsemedalja til Levandi i kombinert. Han representerte også Sovjet i Calgary.

Estland hadde i ein periode mange lovande skiskyttrar. Nokre ungdommar gjekk på skigymnasen på Tonstad Albertville: Krista Lepik nr. 11, stafett-damelaget nr. 9

VM 1993: Jelena Vsivetseva nr. 14
Andre lovande: Eveli Peterson, Merle

Viirma (nr. 4 i junior-VM), juniorane Sirli Metsamäe og Kea-Kaia Ilves, Kairi Pääsukene

Kvinnene var på plass på Lillehammer, men så var det plutsleg slutt.

Mennene er framleis med internasjonalt, men har ikkje hevda seg. 24 år gamle Aivo Udras vart nr 16 i olympiaden 1994, men la opp like etter.

Helsing

Ein idrettstulling

Merknad frå redaksjonen. Generelt oppmodar me folk til å skriva under fullt namn og gjerne med adresse. På den måten kan dei eventuelt koma i kontakt med andre som har liknande interesser. I visse høve kan redaksjonen også avgjera at eit innlegg ikkje skal bli gjengitt, nettopp på grunn av at det er usignert.

Oppslagstavla

Sosietetsnytt

Diplomater skal rotere. Det vil si at de ikke skal være stasjonert altfor lenge på samme sted. **Tiit Naber** (47) som var Estlands chargé d'affaires i Norge 1994-1996, er etter noen års tjeneste i utenriksdepartementet i Tallinn utnevnt til ambassadør i Kiev, Ukraina. Han etterfølger på den posten **Tiit Matsulevits** som blir ny ambassadør i Moskva.

EESTI SELTS NORRAS

Det estiske selskap i Norge holder sitt årsmøte 30 oktober 1999 kl. 17.00 i Nordberg menighetshus i Oslo, Kringsjågrenda 1.

Påmelding:

Peeter Rammo 22 15 56 54 privat

22 04 86 03 jobb

Orvika Rosnes 22 38 11 26 eller ESNs e-post adresse, se siste side.

Forræderne.....(Fortsatt fra side 43)

fullstendig kontroll med alt som skjedde, og der blir det interessante grenseoppganger i alle de tre baltiske land: I hvilken grad danset mellomkrigstidens statsledere etter Sovjets pipe? Og i hvilken grad førte de en egen utenriks- og innenrikspolitikk før okkupasjonen 1940? Sikkert er det i alle fall at historien enda en gang må nyskrives.

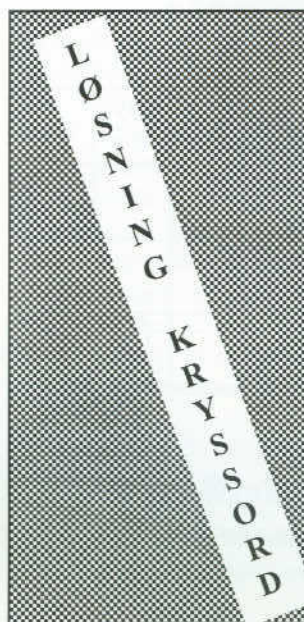
Bare noen dager før Ilmjärvs arkivfunn ble gjort kjent for publikum, hadde folket fått resultatet av den store avstemningen for å kåre århundrets ester innen samfunnslivet. Pöts kom der på tredje plass, forbigått av Lennart Meri og Jaan Tõnisson, men foran Johan Laidoner og Mart Laar. Hvilken plassering han ville fått nå, noen uker seinere, er vanskelig å si – kanskje omtrent den samme, tross alt.

Sprit.....(Fortsatt fra side 8)

mener nivået ved årsskiftet kan komme til å ligge på omkring 10 EEK for 95 E-bensinen.

Foreløpig nærmest som et forsøk kunne esterene på tampen av september måned fylle tanken med en ny type bensin, produsert av alkoholfabrikken Remedia og markedsført av Alexelakjeden. Den nye bensinen plasserer seg ca. 5 % under prisnivået for vanlig bensin.

Prinsippet er i stedet for etanol å tilsette 10 % estisk sprit. Fordi bensinen på den måten delvis blir et innenlandsk produkt, blir det hevdet at den hjelper på handelsbalansen med utlandet. Den vil også stimulere estisk landbruk som får en sikker avtaker for kornet. Rosina i pølsa er at spriten er svovelfri slik at den nye bensinen er mindre forurensende. (JV)

KALD	VESKE	HOVEDSTAD I SVERIGE	K	SLURK PLAN- TEN	S	RETNING FØRST ØST	L	E	TELEFON	NASJONAL SANG	M	
ESTISK SKILØPER	S	M	I	G	U	N	LØFTE RIK	TALL	S	J	U	
BY VED ØST GRENSE	V	E	E	R	P	A	L	U	UTROP	A	I	
N	A	R	V	A	TALL ELLER STOFF	T	O	AV- SENDE BELAV LIVET	A	V	S	
TALL I ÅRE	N	I	LAND I EUROPA	S	L	O	V	A	K	I	A	
E	N	DRINK MANN I BIBEL	T	E	BLAD PÅ TRE	NORSK FIRMA 100 m²	E	L	K	E	M	
L	E	LAND I EUROPA	E	S	T	L	A	N	D	TONE	L	A
V	I	S	A	PLØYE VISNE	A	R	D	E	TITTEL PÅ BOK BELEG	S	A	
SÅGEN NES I STENSTE BY	T	A	R	T	U	DANSK KONGE JORDE	E	R	I	K	BORT	
T	A	U	TRENE	Ø	V	E	FØYKE	D	R	E	V	
REP SENDE- MANN	L	KLOKKE STRØM	U	R	LEVER	N	FUGL FRØST	O	R	R	E	
L	I	E	STYRE	R	E	G	I	M	E	KILO- PRÆP.	K	
EST. DIKTER	A	L	V	E	R	YTRE	S	MED MYE PENSER	R	I	K	

kryssord

EST. POLI- TIKER	SKREKK SEN- TENS	MYNT	SANSE	RELIG. SANGER	BESTE DYR		HØV- DYR
VENN- SKAPS- LAG							
FRUKT GLOSE ELV			OLDER	MÅNE- FASE			
	EST. IDR.- MANN			OLJE- SEL- SKAP			
	KOMPO- NIST USKARP					RØY- SER	
GNAGDE FLY- SELSK.		AVTA TANKER		REISE			
KLOKKE BORT		TALL (FL.T.) STUING					
	SLØSER VELGES			DEL AV PLAGG	TALL FUG- LER		
				PRESI- DENT BEIST			
UKOKT OVER- SETTER	SPIS! LIV-		FISK MORO			HAV- ØRN	
					SEL- SKAP		
AVSLAG EST. FORF.		TAR EN BLÅS					MANNS- NAVN
		SMÅTT REGN		TAU			

Her kommer ny kryssord fra Laurits Killingbergtrø som estlandsvenner kan bryne seg på. Løsningen bringer vi i neste nummer

Adresser og telefonnummer

Når ein ringjer til Estland frå Noreg, skal ein først tasta 00-372. Så legg ein til innanlandsk estisk retningsnummer (2 eller 6 for Tallinn, 7 for Tartu osv.). Til slutt abonnentnummer. Tallinn kan vera litt forvirrende på grunn av overgangen til digitalnummer og samtidig frå seks- til sju-sifra nummer. Dessutan nemner folk same typen nummer på ulike måtar, f.eks.: 123-456 eller 2-123-456.

Pass på når du kjem til Estland å kjøpa eit kort til telefonautomaten – om du har tenkt å ta telefonisk kontakt. Du får slike kort i alle kioskar og i ulike prisklassar frå EEK 30 og oppover.

Når ein ringjer frå Estland til Noreg, skal ein først tasta 8, deretter 00-47 og det norske abonnentnummeret på åtte siffer.

Når ein ringjer rikstelefon innanfor Estland, skal ein likeins først tasta 8 og deretter innanlandsk retningsnummer, Tallinn 2(2) eller 2(6), Tartu 27, Pärnu 244, Viljandi 243, Saaremaa 245, Haapsalu 247 osv.

I norske adresser er rekkjefølgja personnamn, gate, by, land. Sovjetisk (og tysk) vis var land, by, gate, person. Mange estlarar blandar desse måtane, men det er den nordiske måten som vinn fram i Estland etter kvart. Merk at det hausten 1998 vart innført nye, femsifra postnummer.

Estlands-nytt tek ikkje ansvar for eventuelle feil i lista. Redaksjonen ber lesarane hjelpa til med ajourføring og komplettering og vil vurdere kva tid eller kor ofte lista skal koma på trykk.

Adresser i Estland:

Kgl. Norsk Ambassade (Norra saatkond), Pärnu mnt. 8, EE 10130 Tallinn, tlf. 6-313 003, faks 6-313 001, e-post noramb@uninet.ee. Ambassadør frå november 1996: Kai Olaf Lie.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Pikk 11, EE 10123 Tallinn, tlf. 6-406 626, faks 6-406 622, e-post: info@nmr.ee.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Raekoja plats 8, EE 51004 Tartu, tlf. 7-433 944, e-post: madis@nmr.ee.

Eesti instituut, Suur-Karja 14, Postkast 3469, EE 10140 Tallinn, tlf. 6-314 355, faks 6-314 356, e-post: einst@einst.ee.

Eesti-Norra Selts (Estisk-norsk foreining), leiar Eha Vain. Adresse, telefonnummer, faks og e-post som for Nordisk ministerråds informasjonskontor i Tallinn.

Tartu norra selts (Norsklaget i Tartu), lagsleiar Gennadi Jagomägi, Pikk 76 - 16, EE 50603 Tartu, tlf. priv. 407 002.

Retur av bladet til
Bjarne Stabæk
Vannposten 3
3040 Drammen

Løssalgspis kr.15,-

Adresser i Noreg:

Estlands ambassade, Oscarsgate 26 B, 0244
Oslo, tlf. 22 59 98 02. Chargé d'affaires
Enno Turmen. (Estlands ambassade, Aure-
højvej 19, DK 2900 Hellerup-København,
ambassadør til Danmark, Island og Norge:
Jüri Kahn, tlf. +45 3946 3070,
faks 45+ 3946 3076).

**Eesti Selts Norras (Det estiske selskap i
Norge)**. Leiar og adresse: Orvika Rosnes,
Sandakerveien 29 E, 0473 Oslo, tlf. 22 38
11 26, e-post: cesti.selts@oslo.online.no
<http://www.wolflarsen.com/cesti-selts/>

Estlandsforeningen i Rogaland, Postboks
581, 4001 Stavanger. Leiar: Torild Ånes-
tad tlf. 51 56 87 64, faks 51 53 00 79.

Foreningen Norge-Baltikum (NoBa). Leiar
og adresse: Magnar H. Enebakk, Gimle
terrasse 9, 0264 Oslo, tlf. 22 12 89 45,
faks 22 12 89 48.

**NORSK-ESTISK
FORENING**

(Norra-eesti ühing):

Leiar og adresse:

Bjarne Stabæk,
Vannposten 3, 3040 Drammen,
tlf. ktr. 32 80 85 00,
priv. 32 81 88 33,
e-post:
bjarne.stabak@sadm.buskerud-f.telemax.no.

Alle henvendelser om foreningssaker og
medlemsskap rettes til lederen.

NEFs postgirokonto
0814 228 1830

MEDLEMSSKAP I NORSK-ESTISK FORENING

JA - JEG VIL BLI MEDLEM - SEND MEG INNMELDINGSGIRO
SENDES TIL:
NORSK-ESTISK FORENING
C/O BJARNE STABÆK, VANNPOSTEN 3, 3040 DRAMMEN

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR/STED:

NY ADRESSE VED ADRESSEFORANDRING:

☐ Hovedmedlem kr. 200,- ☐ Student/pensjonist kr. 60,- Kryss av for type medlemsskap